

4/A.342
মুনাথ গোহাঞি বৰুৱা

কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য

বৰণীয় স্মৰণীয়

মায়ীদুল ইচলাম বৰা

অম্বিকাগিৰী বায়চৌধুৰী

দেৱেশ্বৰ নেওগ

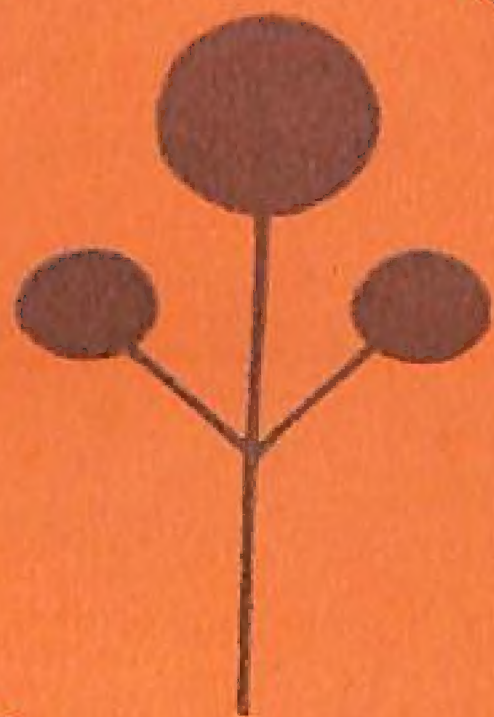
জ্ঞাননাথ বৰুৱা

মালমনি ফুকন

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী

কালিৰাম বৈদ্য

হেমবৰুৱা

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସ୍ମୃତିରେ

୧୯୪୭ ବାବଦ ୨୩୩

୧୯୪୭
୧୯୪୭

ব
ব
ণী
য়
স্মরণীয়

৩

শ্রীউপেন্দ্র বরকটকী

প্ৰকাশক :

শ্ৰীৰামগোবিন্দ লাল

মাৰফৎ/ মেচাৰ্চ এ, এইচ, জইলাৰ

এণ্ড কোম্পানী (প্ৰাঃ) লিমিটেড,

বেলৰে বুক ষ্টল : লামডিং (অসম)

পৰিবেশক : ববকটকী ষ্ট'ৰ

হাটবৰ : কলিয়াবৰ

প্ৰথম প্ৰকাশ : এপ্ৰিল ১৯৮১

বেটুপাটৰ শিল্পী : মহম্মদ ইউচুফ

মুদ্ৰক : শ্ৰীপ্ৰেমানন্দ শইকীয়া
শইকীয়া প্ৰিণ্টাৰ্ছ,
জখলাবন্ধা (অসম)।

মূল্য : ৩.৫০ টকা।

উচ্ছৰ্গা

স্বৰ্গীয়া মা

মহেশ্বৰী দেৱী

আৰু

স্বৰ্গীয় দেউতা

প্ৰিয়নাথ ববকটকীৰ

স্মৃতিত

॥ আগকথা ॥

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ এগৰাকী আশাশুধীয়া সেৱক অধ্যাপক শ্ৰীউপেন্দ্ৰ বৰকটকীয়ে অসম সাহিত্য সভাৰ দহ গৰাকী প্ৰাক্তন সভাপতিৰ ভাষণৰ সাৰাংশ যুগুতাই প্ৰস্তুত কৰা গ্ৰন্থখনিৰ এটি বিশেষভাৱে মন-কৰিবলগীয়া চৰিত্ৰ হ'ল এয়ে যে অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি আৰু জাতীয় জীৱনক উদ্ধৃত্ত কৰি যোৱা বৰেণ্য লেখক কেইগৰাকীৰ হৃদয়ৰ গভীৰ স্বদেশ-হিতৈষণাৰ স্বাক্ষৰ সাৰাংশ কেইটিয়ে সুন্দৰভাৱে বহন কৰিছে।

আমাৰ সাংস্কৃতিক আৰু সামাজিক জীৱনৰ জটিলতাৰ মাজত সোমাই যেতিয়াই আমি বাট হেৰাবলগীয়া অৱস্থা হয়, তেতিয়াই সমুখৰ পথ উলিয়াই লবলৈ পোহৰ বিচাৰিবলগীয়া হয় — আমাৰ এই সকল বৰেণ্য লেখকৰ বচনাৰ মাজত। তেওঁলোকে আমাক কেৱল পোহৰেই নিদিয়ে, উত্তাপো দিয়ে। অধ্যাপক বৰকটকীয়ে দহ গৰাকী লেখকৰ বচনাৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা পোহৰ আৰু উত্তাপ কেৱল নিজৰ বাবেই নাৰাখি আমাকো দান কৰি আমাৰ সকলোৰে ধন্যবাদৰ পাত্ৰ হৈছে।

বৰকটকীয়ে বাছি লোৱা আমাৰ শ্ৰদ্ধেয় দহ গৰাকী লেখকৰ প্ৰভেদকৰে দৃষ্টিভঙ্গী, মানসিক জগত আৰু জীৱন-দৰ্শনৰ ভিন্নতা থাকিব পাৰে, কিন্তু তেখেতসকলৰ দেশাত্মবোধ আৰু স্বজাতি প্ৰীতিত কোনো প্ৰকাৰৰ অপূৰ্ণতা নাই। প্ৰতি গৰাকীয়ে চৰ্চা আৰু সাধনাৰ বিশিষ্ট ক্ষেত্ৰ নিৰ্বাচন কৰি লৈ তেখেতসকলৰ সাধনাৰ যুগমীয়া স্বাক্ষৰ উত্তৰ পুৰুষৰ বাবে এৰি গৈছে। আমি এই সকল কৃতীলোকৰ ওচৰত চিৰদিন ধৰি হৈ থাকিম।

আশা কৰিছোঁ। অধ্যাপক বৰকটকীয়ে এই ধাৰাত অধিক কৰ্ম সম্পাদনা কৰি অসমীয়া পাঠক-পাঠিকাক উপহাৰ দিব আৰু অসমীয়া মানুহৰ প্ৰাণ দেশাত্মবোধৰ উত্তাপেৰে উত্তাপিত কৰি বখাত বৰঙনি যোগাব। ইতি —

ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয় : ডিব্ৰুগড়

৭ মাৰ্চ, ১৯৮১।

নগেন শইকীয়া।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য আৰু জাতীয়তা সম্পৰ্কে অসমৰ বৰেণ্য ব্যক্তিসকলে কোৱা কথাৰ নিৰ্বাচিত সংকলন এটা উলিয়াবলৈ অসম সাহিত্য সভাৰ সন্মোগ্য প্ৰধান সম্পাদক শ্ৰীমত শইকীয়া দেৱে আমাক চাৰি বছৰমান আগেয়ে পৰামৰ্শ দিছিল। ক'বলৈ গ'লে তেখেতৰ প্ৰেৰণাতে এনেধৰণৰ আলোচনাত হাত দিছিলোঁ। গোহাঞি বৰুৱাৰ পৰা এতিয়ালৈকে অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি আৰু খ্যাতনামা সাহিত্যিক-সমালোচক সকলে অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য আৰু জাতীয়তা সম্পৰ্কে কোৱা কথাখিনিৰ বৃহৎ সংকলন এটা হয়। আমি মাথোন দহ গৰাকী সভাপতিৰ অভিভাষণহে ইয়াত আলোচনা কৰিছোঁ। ভবিষ্যতে বাকী কেইগৰাকী সভাপতিৰ অভিভাষণৰ বিষয়েও আমাৰ আলোচনা কৰাৰ ইচ্ছা আছে।

অধ্যাপক শ্ৰীশইকীয়াই গ্ৰন্থখনৰ 'আগকথা' লেখি দিয়াৰ কাৰণে তেখেতৰ ওচৰত আমি কৃতজ্ঞ। সাংবাদিক-সাহিত্যিক শ্ৰদ্ধেয় শ্ৰীতিলক হাজৰিকা, শিক্ষাগুৰু, যশস্বী-শিল্পী ডঃ বীৰেন্দ্ৰ নাথ দত্ত, শ্ৰীক্ষিতীশ শৰ্মা কটকী, বসন্তৰ বৰা, গোৰিকান্ত কাকতি, কৈলাশ শইকীয়া, প্ৰবীৰ গগৈ, উৎপল শইকীয়া, বিপুল সোণোৱাল, অৰূপ বৰা, শ্ৰীমতী বেণুকা শৰ্মা, আচমা খাতুন আৰু শ্ৰীলক্ষ্মী পঞ্চাননে গ্ৰন্থখন উলিওৱাৰ ক্ষেত্ৰত দিহা-পৰামৰ্শ দি আৰু সহায়-সহানুভূতি আগবঢ়াই সহায় কৰিছে। এই সকলৰ ওচৰতো আমি ধন্য।

উদ্যোগী সমাজসেৱী আৰু বসগ্ৰাহী ব্যৱসায়ী শ্ৰীবাল গোবিন্দ লালে কিতাপখন প্ৰকাশ কৰাৰ দায়িত্ব লোৱাৰ কাৰণে তেওঁৰ শলাগ লৈছোঁ। কলিয়াবৰৰ শইকীয়া প্ৰিণ্টাৰ্ছে কম দিনৰ ভিতৰতে কিতাপখন ছপাশালৰ পৰা উলিয়াই দিয়াৰ বাবে ধন্যবাদ জনাইছোঁ। শেষত লামডিং সাহিত্য সভাই আমাৰ অনুৰোধ বক্ষা কৰি গ্ৰন্থখন আনুষ্ঠানিক ভাবে উন্মোচন কৰাৰ দায়িত্ব লৈছে। অনুষ্ঠানটোৰ কৰ্মকৰ্তাসকলে কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

লামডিং
নগাওঁ (অসম)।

শ্ৰীউপেন্দ্ৰ বৰকটকী
১০ এপ্ৰিল ১৯৮১।

ইয়াত আছে :

: পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাৰ অভিভাষণ	॥ ১
: কালিৰাম মেধিৰ অভিভাষণ	॥ ৬
: হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ অভিভাষণ	॥ ১০
: অগ্নিকবিৰ অভিভাষণ	॥ ১৬
: ময়িডুল ইছলাম বৰাৰ অভিভাষণ	॥ ১৯
: নীলমণি ফুকনৰ অভিভাষণ	॥ ২৫
: অম্বিকাগিৰীৰ অভিভাষণ	॥ ৩৩
: ডিব্ৰুগড়ৰ নেওগৰ অভিভাষণ	॥ ৩৯
: জ্ঞাননাথ বৰাৰ অভিভাষণ	॥ ৪৭
: হেম বৰুৱাৰ অভিভাষণ	॥ ৫৩

পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাৰ অভিভাষণ

অসম সাহিত্য সভাৰ পোন প্ৰথম অধিবেশনৰ সভাপতি, অসমীয়া সাহিত্যৰ বৰভেটি নিৰ্মাণ কৰোতা বায়বাহাহুৰ পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাই ১৯১৭ চনতে জাতীয় সাহিত্য ৰচনা কৰিবলৈ সাহিত্যিক সকলক আহ্বান জনাইছিল। জাতীয় ভাষা আৰু সাহিত্যই জাতি একোটাৰ গৌৰৱময় ঐতিহ্য দাঙি ধৰে। জাতীয় সাহিত্য গঢ়ি তুলিব নোৱৰা জাতিৰ জাতীয় জীৱনৰো কোনো স্থিৰতা নাথাকে। তেওঁৰ মতে— “যি জাতিয়ে জাতীয় সাহিত্য গঢ়ি তুলিব নোৱাৰে, সেই জাতিৰ প্ৰাণ নাৰাচেনে— সি কোনো এটা সাহিত্য-বান বলী চুবুৰীয়া জাতিত লয় হৈ আপোন অস্তিত্ব হেৰুৱায়।” জাতীয় সাহিত্য নিৰ্ভৰ কৰে প্ৰধানকৈ জাতি আৰু ধৰ্মৰ ওপৰত। যি জাতি যিমানেই সবল সেই জাতিৰ সাহিত্যও সিমানেই উন্নত। সেইদৰে ধৰ্ময়ো জাতীয় জীৱনৰ ওপৰত গভীৰ প্ৰভাৱ পেলায়। অসমত বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ ব্যাপক প্ৰভাৱৰ কথা আঙুলিয়াই তেওঁ এই ধৰ্মক অসমীয়া সাহিত্যৰ অন্যতম ভেটি বুলি উল্লেখ কৰিছে। ধৰ্মগ্ৰন্থই সাহিত্যৰ ডাঙৰ অভাৱ পূৰণ কৰাৰ প্ৰসংগত তেওঁ ধৰ্মগ্ৰন্থ সমূহ জনসাধাৰণৰ আপোন হব লাগে বুলি মন্তব্য কৰিছে। ধৰ্মগ্ৰন্থ সমূহ সৰ্বসাধাৰণৰ ভাষাৰ সৈতে নিমিলাৰ ফলত— “ধৰ্মৰ বান্ধ জটিল অথচ ঢিলা হৈ পৃথিৱীত ভালেমান জাতীয় জীৱন অকালত তললৈ গৈছে আৰু যাবলৈ ধৰিছে” বুলি উদাহৰণ দিছে। এই প্ৰসংগত তেওঁ দেশীয় ভাষাত বাইবেল অনুবাদ কৰাৰ কাৰণে খ্ৰীষ্ট ধৰ্মই সৰ্বত্ৰতে কেনেকৈ ব্যাপক প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিলে আনহাতে আমাৰ হিন্দু-ধৰ্মৰ পূজা-সেৱা, যাগ-যজ্ঞ, বিয়া-শ্ৰাদ্ধ আদিৰ কঠিন সংস্কৃত শ্লোকবিলাক সাধাৰণ লোকে বুজাৰ ফলত ধৰ্মৰ পবিত্ৰ আৰু আধ্যাত্মিক ভাব হৃদয়ঙ্গম কৰিব নোৱৰাৰ কাৰণে সীমাবদ্ধ অৱস্থাত থকাৰ কথা আঙুলিয়াই দিছে। সেয়ে তেওঁ— “আমাৰ ধৰ্ম গ্ৰন্থাদি সংস্কৃতৰ পৰা অসমীয়ালৈ ভাঙি তাক জনসাধাৰণৰ মাজত

প্ৰচাৰ কৰিবলৈ আমাৰ জাতীয় চেষ্টা হ'ব লাগে" বুলি আহ্বান জনাইছে। তেওঁ আনকি আৰবী ভাষাৰ পৰা কোৰাণৰ অসমীয়া ভাঙনি উলিওৱাৰ ওপৰতো গুৰুত্ব দিছে। অন্যথাই মুছলমান সম্প্ৰদায়ৰ সকলোৱে সহজ-সৰল ভাষাত সমানে ধৰ্মৰ প্ৰকৃত মৰ্ম আয়ত্ত কৰিব নোৱাৰিলে অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰো ক্ষতি হ'ব বুলি সঁকিয়াই দিছে। ধৰ্মৰ মাহাত্ম্য বৰ্ণাবলৈ গৈ গোহাঞি বৰুৱাই কৈছে—ধৰ্ম সাৰ্বজনিক, সনাতন, আৰু বিশ্বজনীন, ধৰ্ম কোনো বিশেষ ভাষাত আবদ্ধ নাথাকে। এই প্ৰসংগত তেওঁ অসমীয়া হিন্দু আৰু মুছলমানৰ সম্প্ৰীতিৰ কথা উল্লিখিয়াইছে। ধৰ্মৰ বাহিৰে যে আন সকলো কথাত অসমীয়া হিন্দু-মুছলমান প্ৰায় এক; অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি দুইৰো যে সমান মৰম, অসমীয়া সাহিত্যৰ উন্নতিৰে যে দুইৰো সমান দাঙিতি তাকো কৈছে।

ভাষাৰ স্বাভাৱিক গুণ সম্পৰ্কত তেওঁ কৈছে— 'নৈ যেনেকৈ আপুনি বৈ যায়, তাক কোনেও বাট লগাব নালাগে, ভাষাও তেনেকৈ আপুনি ওলাই আপুনি ব্যাপ্ত হয়, ইয়াৰ বিস্তাৰত কোনো কৃত্ৰিম উপায় নাখাটে।' ভাষাৰ এই স্বাভাৱিক গুণৰ বাবেই এটা জীয়া ভাষাক মাৰিবলৈ কাৰো সাধ্য নাই বুলি তেওঁ কেইটামান উদাহৰণো দাঙি ধৰিছে।

ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বিষয়ে তেওঁৰ নিজস্ব অভিমত চমুকৈ উল্লেখ কৰাৰ পিচত তেওঁ সাহিত্যৰ ভাষা কেনে হ'ব লাগে সেই বিষয়ে আলোচনা কৰিছে। তেওঁৰ মতে সাহিত্যৰ ভাষা প্ৰাঞ্জল আৰু সৰ্বসাধাৰণৰ বোধগম্য হলেহে জাতীয়-জীৱনে গঢ় ল'ব পাৰে। ভাষা যিহেতু জনসাধাৰণৰ সম্পত্তি গতিকে সাহিত্যৰ ৰচনা কঠিন হলে সি ক্ৰমাৎ জনসাধাৰণৰ ভাষাৰ পৰা আঁতৰি যায়। অভিজ্ঞা-খনত তেওঁ অসমীয়া ভাষাৰ ঐতিহ্য সম্পৰ্কেও খৰচি মাৰি আলোচনা কৰিছে আৰু বঙলা, উৰিয়া আদি ভাষা আগৰ কামৰূপী বা এতিয়াৰ অসমীয়া ভাষাতকৈ যে বহুকালৰ পিছতহে সংস্কৃতৰ ঠেঙুলি বাঢ়ি সৃষ্টি হৈছে সেই কথা দৃঢ়তাৰে কৈছে।

অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ কালছোৱাক তেওঁ পণ্ডিত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ দৰেই কেবাটাও ভাগত ভাগ কৰিছে। এই ভাগ

কেইটা হ'ল — (১) অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তিৰ পৰা অনুমান খ্ৰীঃ সপ্তম আৰু নবম শতিকাত "দীপিকাচন্দ" আৰু "ডাকৰ বচন" — ওলোৱালৈকে; (২) দীপিকা-ডাকৰ সময়ৰ পৰা খ্ৰীঃ ত্ৰয়োদশ শতিকাত আহোম অভ্যুদয় আৰু ৩মাধৱ কন্দলীৰ উদ্ভৱলৈকে; (৩) আহোমৰ অভ্যুদয়ৰ পৰা খ্ৰীঃ পঞ্চদশ শতিকাত ৩শংকৰদেৱৰ আবিৰ্ভাবলৈকে; (৪) শংকৰদেৱৰ আবিৰ্ভাবৰ পৰা খ্ৰীঃ ১৮১৬ চনত 'মানৱ দিন'লৈকে; (৫) 'মানৱ দিন'ৰ পৰা বৃটিছ ৰাজত্বৰ বৰ্তমান খ্ৰীঃ ১৯১৭ চনলৈকে। এইদৰে যুগ বিভাগ কৰি তেওঁ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য সম্পৰ্কে কেইটামান তাৎপৰ্যপূৰ্ণ উক্তি কৰিছে। যেনে— "মাধৱ কন্দলীকে অসমীয়া ভাষাৰ জন্মদাতা আৰু পোন প্ৰথম উন্নতিৰ বাট ল-গাওঁতা বুলিব পাৰি।" অসমীয়া সাহিত্যৰ মধ্যযুগক তেওঁ 'পোহৰ যুগ' আখ্যা দি ইয়াৰ সময় সীমা খ্ৰীঃ শতিকা পোন্ধৰৰ পৰা উনৈশলৈকে ধৰি কৈছে— "ইউৰোপৰ বৰ্তমান উন্নত সাহিত্যবিলাক যেনেকৈ পোনতে ধৰ্মৰ সাঁচত মৰা হৈছিল, শংকৰীয়া অসমীয়া সাহিত্যও ঠিক সেইদৰে ধৰ্মৰ সাঁচত উঠিছিল।" আদিযুগ আৰু মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষাৰ শব্দভঁৰাল সম্পৰ্কত তেওঁ কৈছিল— "অসমীয়া সাহিত্যৰ আদি যুগত যিদৰে অসমৰ দাঁতি-কাষৰীয়া আদিম জাতি বিলাকৰ ভাষা দোৱানৰ পৰা শব্দ সোমাই অসমীয়া সাহিত্যৰ শকাৱলীক গেবেলুৱা কৰিছিল, মধ্য যুগত তেনেকৈ ভাৰতবৰ্ষৰ আন প্ৰাদেশিক ভাষাৰ পৰা বাছনি শব্দ সোমাই অসমীয়া সাহিত্যৰ শকাৱলী শুৱনী আৰু চহকী কৰিছিল।

সাহিত্য সম্পৰ্কে তেওঁ দিয়া সূত্ৰও মন কৰিবলগীয়া। তেওঁ কৈছে— "সংসাৰৰ যাবতীয় বিষয়ৰ জ্ঞানমূলক ভাবৰ লিপিবদ্ধ বিৱৰণকে সাহিত্য বোলা যায়। ভাষাক এনেভাবে আহল-বহলকৈ ঠাই দি লিপিবদ্ধ কৰিলেহে সাহিত্য সাম্যক ৰূপে বিকশিত হোৱা সম্ভৱ; তেনে বিকশিত সাহিত্যৰ দ্বাৰাহে উন্নত সমাজ সংগঠন হোৱাৰ সম্ভাৱনা আৰু উন্নত সমাজৰ মাজতহে জাতীয় জীৱন গঢ়িত হোৱাটো সম্ভৱপৰ।" সেই কাৰণে তেওঁ এহাতে কাব্য, উপন্যাস, নাটক আৰু আনহাতে দৰ্শন, বিজ্ঞান, ইতিহাস, পুৰাতত্ত্ব, মানবতত্ত্ব আদিৰ গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছে। বৈজ্ঞানিক

সাহিত্যৰ বিস্তাৰ ঘটিলে জাতীয় জীৱন যে টনকিয়াল হয় তাৰো তেওঁ উদাহৰণ দিছে। তেওঁ স্পষ্ট ভাবে কৈছে— জনসাধাৰণৰ মাজত জ্ঞান বিস্তাৰ কৰাই সাহিত্যৰ মুখ্য উদ্দেশ্য হ'ব লাগে। তেহে সমাজৰ উন্নতি হ'ব। সমাজৰ উন্নতি হলেহে প্ৰকৃত জাতীয় জীৱন গঢ়ি উঠিব।”

অভিভাষণখনত তেওঁ জাতীয় জীৱন গঢ়ি তোলাত সংগীতৰ অবদানৰ কথা ব্যাখ্যা কৰি কৈছে— “সমাজক মুগ্ধ কৰি সজ বাট লগোৱাত জাতীয় সংগীতে আচৰিত গুণ দিয়ে।” এই প্ৰসংগত তেওঁ বৈষ্ণৱ যুগতে যে অসমীয়া সংগীতৰ ‘চুড়ান্ত উন্নতি’ হয় সেই কথা উল্লেখ কৰিছে।

অসমীয়া সাহিত্যৰ দুৰ্যোগপূৰ্ণ কালছোৱাৰ কথাও তেওঁ বিশদ ভাবে আলোচনা কৰিছে। খ্ৰীঃ ১৮১৬ চনৰ পৰা ১৯০৩ চনলৈকে এই ৮৭ বছৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ ‘মহা আপদৰ কাল’ বুলি তেওঁ আখ্যা দিছে। ইয়াৰ ভিতৰত ‘১৮৩৬ চনৰ পৰা ১৮৭১ চনলৈকে এই ৩৫ বছৰ কালত অসমীয়া সাহিত্যৰ একেবাৰে মৰামুৱা অৱস্থা আৰু তাৰ পৰা ১৯০৩ চনলৈকে এই ৩২ বছৰ কাল ভালকৈ কঁকাল পোনাৰ নোৱাৰা’ অৱস্থাৰ কথা তেওঁ উল্লেখ কৰিছে। তথাপি এই সময় ছোৱাত খ্ৰীষ্টান মিছনাৰীসকলৰ অবদানৰ কথা তেওঁ শ্ৰদ্ধাৰে স্মৰণ কৰিছে। খ্ৰীষ্টান মিছনাৰীসকলৰ লগতে ৩ আনন্দৰাম ঢেকিয়ালফুকন, ৩ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু ৩ গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ অবদানৰ কথা তেওঁ এই প্ৰসংগতে স্মৰণ কৰিছে। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা আৰু গুণাভিৰাম বৰুৱাই অসমীয়া সাহিত্য ক্ষেত্ৰত দুখন সুকীয়া স্কুল প্ৰতিষ্ঠা কৰি থৈ গ'ল বুলিও তেওঁ যুক্তি দিছে। তেওঁৰ মতে এই দুখন স্কুল হ'ল— ক্ৰমে খাচ অসমীয়া আৰু সংস্কৃতীয়া। এই দুয়োখন স্কুলৰ সাহিত্যসেৱীসকল পিচলৈ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ আদৰ্শৰে অনুপ্ৰাণিত হোৱাৰ কথা তেওঁ উল্লেখ কৰিছে আৰু এই প্ৰসংগত তেওঁ লক্ষ্যদেৱ বৰা, পানীন্দ্ৰনাথ গগৈ আৰু ৰত্নেশ্বৰ মহন্তৰ অবদানৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। অসমীয়া সাহিত্যৰ সংকটাপন্ন কালছোৱাত আমাৰ বাতৰি কাকত, আলোচনী আৰু অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধিনী সভাৰ শাখা সমূহে কেনেদৰে জাতীয় কৰ্তব্য পালন কৰিছিল

তাৰো তেওঁ আভাস দিছে। শাখা সন্মিলন বিলাকে স্বতন্ত্ৰৰীয়াকৈয়ো যে জাতীয় উন্নতিৰ অৰ্থে বহুখিনি কৰিব পাৰে তাকো তেওঁ সঁকিয়াই দিছে।

সমাজ আৰু জাতিৰ উন্নতিয়েই আছিল তেওঁৰ লক্ষ্য। এই কথাৰে তেওঁ অভিভাষণখনৰ কেইবাঠাইতো উল্লেখ কৰিছে। তেওঁৰ দিনত সমাজ বন্ধন আৰু জাতীয় জীৱন সংগঠিত নোহোৱা বুলি অসন্তোষ কৰি এঠাইত কৈছে— “এতিয়াৰ সাহিত্যকে সমাজ আৰু জাতিৰ ধাতু বুজি গ্ৰন্থাদি প্ৰণয়ন কৰিব পৰা নাই।” গতিকে আমাৰ নবীন আৰু প্ৰবীন সাহিত্যিকসকলে যেন— “জাতীয় সাহিত্য-ভঁৰালৰ আপচু অভাববিলাক গুছাবলৈ যেন দেহে-চিতে লাগি যায়।” ইয়াৰ কাৰণে তেওঁ প্ৰতিভাসম্পন্ন লেখকক মৌলিক গ্ৰন্থ প্ৰণয়ন কৰিবলৈ আৰু অধ্যবসায়ীসকলক অনুবাদ সাহিত্য আদি ৰচনা কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছে। তেওঁৰ মতে— “আমাৰ পৈণত আৰু পুৰঠ সাহিত্যৰে সৈতে আমাৰ সমাজক বলী কৰা, বলী সমাজেৰে আমাৰ জাতীয় জীৱন বলী কৰা আমাৰ এতিয়া আটাইতকৈ আগ কাম হৈছে।” তাকে কৰিবলৈ তেওঁ ধনীলোক সকলক উন্নত মানৰ গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ, অসমীয়া পঢ়ুৱৈ সমাজক অধ্যয়ন অভ্যাসত পৰিণত কৰিবলৈ, লেখক-লেখিকাসকলক জনসাধাৰণৰ উপযোগী গ্ৰন্থ ৰচনা কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছে। ৰজা ঘৰীয়া পৃষ্ঠপোষকতাৰ ফলত দেশী-বিদেশী বিভিন্ন ভাষাত কেনে ধৰণৰ উচ্চ মানৰ গ্ৰন্থ প্ৰকাশ হৈছিল তাৰো তেওঁ উদাহৰণ দিছে।

অভিভাষণখনত তেওঁ কৰা কেইটিমান উক্তি মন কৰিবলগীয়া। যেনে :— (১) সাহিত্যই জাতীয়ত্বৰ আচল চিনাকি, সাহিত্যই জাতীয়ত্বৰ প্ৰকৃত জীৱন; (২) ব্যাকৰণতহে ভাষাৰ বিশেষত্ব ৰয়, বাক্যৰলী বা ৰচন-ভংগীত নহয়; আৰু সাৱধানে নিজৰ জাতীয় সাঁচত মাৰি লব জানিলে বিদেশী বা বিভাষী শব্দই কোনো জীয়া ভাষাৰ ওপৰত বল কৰিব নোৱাৰে। (৩) এটা ভাষাৰ ঠাইত

আন এটা ভাষা থাপিবলৈ অস্বাভাবিক বল প্ৰয়োগ কৰাৰ পৰা যে সফল নফলিয়াব বুৰঞ্জীয়ে তাৰ ভালেমান প্ৰমাণ জিলিকাই ৰাখিছে। (৪) জাতীয় জীৱন পুনঃ টনকিয়াল কৰিবলৈ হলে, যিমান সোনকালে সম্ভৱ আমাৰ ধৰ্ম্ম গ্ৰন্থাদি সংস্কৃতৰ পৰা অসমীয়ালৈ ভাঙি তাক জনসাধাৰণৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰিবলৈ আমাৰ জাতীয় চেষ্টা হ'ব লাগে। (৫) সাহিত্যই ধৰ্ম্ম আৰু সমাজক বান্ধ লগায়। (৬) সাহসেই সিদ্ধিৰ আচল মন্ত্ৰ, হতাশৰ নিগাজী ভেঁটি নাই। (৭) জাতীয় সাহিত্যৰ উন্নতিত লগোৱাতকৈ আৰু ধনৰ উত্তম ব্যৱহাৰ কি হ'ব পাৰে? — ইত্যাদি।

o)0(o

কালিৰাম মেধিৰ অভিভাষণ

অসম সাহিত্য সভাৰ তৃতীয় বাৰ্ষিক বৰপেটা অধিবেশনত ভাষাতত্ত্ববিদ পণ্ডিত কালিৰাম মেধিয়ে সভাপতিৰ অভিভাষণত অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ বিষয়ে কেতবোৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় উত্থাপন কৰিছিল। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য আৰু জাতীয় জীৱন সম্পৰ্কত স্বৰ্গীয় মেধিয়ে

১৯১৮ চনতে যিবোৰ পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল সেই সকলোবোৰ কাৰ্যকৰী হোৱা হলে আমাৰ বহুতো সমস্যাৰ সমাধান হ'লহেঁতেন। এইটো বৰ দুৰ্ভাগ্যৰ কথা যে, অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিসকলৰ পৰামৰ্শ-খিনিৰ প্ৰতি যথোচিত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা নহয়।

কালিৰাম মেধিয়ে অসমৰ দৰে কৃষি প্ৰধান দুখীয়া দেশৰ সাহিত্যত সমাজৰ অভাৱ-অভিযোগ আশা-আকাঙ্ক্ষা আৰু লক্ষ্য ভালদৰে প্ৰতিফলিত নোহোৱাত আক্ষেপ কৰিছে। ইংৰাজী শিক্ষাই আমাক বহুতো নজনা কথাৰ সমুদ্ৰ দিব পাৰে কিন্তু ই আমাক জনজীৱনৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখে বুলি তেওঁ কৈছে। বাস্তৱ জীৱনৰ দুখ-হুৰ্দ্দশা যি সাহিত্যত ফুটি নুঠে সেই সাহিত্য জনতাৰ সাহিত্য হ'ব নোৱাৰে।

তেওঁৰ মতে “যাৰ খাবলৈ ভাত, পিন্ধিবলৈ কাপোৰ নাই তাৰ পক্ষে প্লেটোৰ ইউটোপিয়াৰ দৰে কাল্পনিক ৰাজ্য আৰু কাল্পনিক আদৰ্শ কিয়?” ফ্ৰান্সৰ ভলটেয়াৰ আৰু ৰছো ৰুছিয়াৰ টলষ্টয়, পূব ভাৰতৰ শংকৰদেৱে জনসাধাৰণৰ দুখ আৰু আকাঙ্ক্ষা অনুধাবন কৰি সাহিত্য ৰচনা কৰিছিল কাৰণেই সেই সাহিত্য জাতীয় সাহিত্য হিচাবে পৰিগণিত হৈছিল? শংকৰদেৱৰ দৰে কেইজনমান মহান কলাকাৰৰ কাৰণেই অসমীয়াতো “জাতীয় প্ৰাণ আৰু জাতীয় আকাঙ্ক্ষা সাহিত্যৰ সামগ্ৰী হ'ল।” কিন্তু ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষাৰ্দ্ধ আৰু কুৰি শতিকাৰ প্ৰথমার্দ্ধৰ অসমীয়া সাহিত্য সম্পৰ্কত তেওঁ সংশয় প্ৰকাশ কৰিছিল। কিয়নো এই সময়ছোৱাৰ সাহিত্য ঘাইকৈ পাশ্চাত্য ভাব, আদৰ্শ আৰু নীতিৰ ওপৰত বৰ্ত্তি আছিল। তেওঁ অসমীয়া সাহিত্যক ইংৰাজী গঢ় দিয়াৰ বিৰোধী। অকল সেয়ে নহয় বঙলা সাহিত্যৰ ভাব আদৰ্শ অনুকৰণ কৰাৰো দুৰ্য্যোৰ বিৰোধী আছিল। এই প্ৰসংগত তেওঁ দুয়োখন ৰাজ্যৰ জনসাধাৰণৰ সুকীয়া সাংস্কৃতিক, সুকীয়া জীৱনধাৰা ঐতিহ্যৰ কথা বিশদভাবে ব্যাখ্যা কৰিছে আৰু নিজ নিজ ৰাজ্যৰ জাতীয় ঐতিহ্য অক্ষুণ্ণ ৰখাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছে।

অভিভাষণখনিৰ এঠাইত তেওঁ অসমীয়া সাহিত্যত স্বাধীন চিন্তাৰ সোঁত বলা নাই বুলি আক্ষেপ কৰিছে। তেওঁৰ মতে “গাৰ্ৱলীয়া জীৱন, কৃষক জীৱন আৰু দৰিদ্ৰ জীৱনৰ চিত্ৰ ফটফটীয়াকৈ প্ৰকাশ পালেহে স্বাধীন চিন্তা আৰু আত্মকেন্দ্ৰতাৰ বাট মুকলি হ’ব। লগে লগে সমাজ আৰু সাহিত্য উভয়ে উন্নতিৰ পথ ধৰিব।” এই ক্ষেত্ৰত সাহিত্যিকসকলৰ দায়িত্বৰ কথা সঁকিয়াই দিছে আৰু তেওঁলোকক সাহসী হ’বলৈ আহ্বান জনাইছে। কেৱল পুৰণি আদৰ্শক লৈয়ে এটা জাতি বা সেই জাতিৰ সাহিত্য বৰ্দ্ধি থাকিব নোৱাৰে। সেই কথাও তেওঁ উল্লেখ কৰিছে। তেওঁৰ মতে সময়ৰ লগত সঙ্গতি ৰাখি ৰচনা কৰা সাহিত্যহে প্ৰকৃত সাহিত্য। সেয়ে হ’লেও অতীতৰ গৌৰৱময় ঐতিহ্যৰে উদ্বুদ্ধ হ’বলৈ তেওঁ অসমবাসীক আহ্বান জনাইছে।

অসমীয়া নাট, কবিতা আৰু উপন্যাসত আমাৰ জাতীয় চৰিত্ৰ প্ৰতিফলিত নোহোৱাত তেওঁ আক্ষেপ কৰিছে আৰু লগতে বাস্তৱ জীৱনৰ শিক্ষাৰ উপযোগী কিতাপ প্ৰণয়ন কৰাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছে। তেওঁ ভাবে খেতি-বাতি, বেহা-বেপাৰ আদি বিষয়ক কিতাপেহে আমাৰ অভাৱ-অভিযোগ দূৰ কৰাত সহায় কৰিব।

অভিভাষণখনিত তেওঁ অসমৰ সাম্প্ৰদায়িক মিলা-প্ৰীতিৰ সন্দৰ্ভত কোৱা কেইটামান বাক্য মন কৰিবলগীয়া। তেওঁ কৈছে : ‘অসমৰ হিন্দু-মুছলমানৰ মিলা-প্ৰীতি ভাব গোটেই ভাৰতৰ আদৰ্শ-স্থানীয়’ — ‘অসমীয়া ভাষা কেৱল হিন্দুৰ নহয়—মুছলমানৰো সম্পত্তি’ — ইত্যাদি। মুন্সী চাখাৱত আলীয়ে পোনপ্ৰথম অসমীয়া জ্যামিতি উলিওৱাৰ কথা আমি মেধিৰ অভিভাষণৰ পৰাই জানিব পাৰিছো। তেওঁ আৰবী, ফাৰ্চী ভাষাৰ গণিত, জ্যোতিষ, ইতিহাস আদিও অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছে।

ভাষা, সাহিত্য, শব্দ ব্যাকৰণ আদিৰ বিষয়ে তেওঁ চমু চমু মন্তব্য কৰিছে। ভাষাৰ বিষয়ে তেওঁ দিয়া সূত্ৰ মন কৰিবলগীয়া। তেওঁ কৈছে — “ভাষা কেৱল সাহিত্যৰ সঁজুলি নহয়,

ই জাতীয় জীৱন আৰু জাতীয় ইতিহাসৰ স্মৃতিচিহ্ন আৰু ই সমাজৰ উক্তিৰ সংকেত।” সেই বুলি “সাহিত্যৰ ভাষা মাজিত আৰু শোৰিত নহলে নহ’ব। ব্যাকৰণৰ অধীন নহ’লে সাহিত্য নহয়।” সেইদৰে শব্দ আৰু ব্যাকৰণৰ মাহাত্ম্য সম্পৰ্কে আলোচনা কৰি তেওঁ কৈছে— “শব্দত ব্ৰাহ্মণ-শূদ্ৰ বিচাৰিলে বা আৰ্য-অনাৰ্য বাছিলে জাতীয় ভাষা নাথাকে, জাতীয় সাহিত্য নহয়। জাতীয় ভাষাত ডাঙৰ সৰু নাই, হিন্দু-মুছলমান নাই, বজা-প্ৰজা নাই, ধনী-দুখীয়া নাই আৰু পণ্ডিত-মুখ নাই। যি ভাষাত শব্দৰ ভাল-বেয়া, উচ্চ-নীচ বিচাৰৰ অন্ত নহয় সেই ভাষা আৰু সাহিত্যৰ উন্নতিও নহয় বুলি তেওঁ কৈছে। সেয়ে তেওঁ আমাৰ সমাজৰ কথা ভাষাক সাহিত্যত ঠাই দিবলৈ অনুৰোধ জনাইছে।

অসম সাহিত্য সভাই আজি বয়সৰ লেখেৰে তিনিকুৰি বছৰ অতিক্ৰম কৰিলে। ই এতিয়া অসমৰ সৰ্ববৃহৎ জাতীয় অনুষ্ঠান। এতিয়া ইয়াৰ সভা সংখ্যা লাখৰ ওপৰত। কিন্তু ছবছৰত যেতিয়া এই সভাৰ সভা আছিল মাত্ৰ ২৬৫ জন তেতিয়া মেধি ডাঙৰীয়াই এই অনুষ্ঠানটোৰ দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্যৰ বিষয়ে এনেদৰে সঁকিয়াই দিছিল। — “আমি জাতীয় ভাষা আৰু জাতীয় সাহিত্য উন্নতিৰ ব্ৰতত ব্ৰতী। সাহিত্যৰ উন্নতিৰ লগত জাতীয় উন্নতি, সমাজৰ উন্নতি, কৃষি-বাণিজ্যৰ উন্নতি আৰু জাতীয় শিল্পৰ উন্নতি বন্ধা আছে।” ইয়াক কাৰ্যকৰী কৰিবলৈ হলে সন্মিলিত শক্তিৰ আৱশ্যক হ’ব। সন্মিলিত শক্তি ওলালে অৰ্থৰ কাৰণে চিন্তা নোহোৱা হ’ব। সাহিত্যৰ আদৰ বাঢ়িব। পৃথিৱীৰ উন্নত সাহিত্য ৰাজিও বে সন্মিলিত শক্তিয়েই ফল তাৰো নিদৰ্শন তেওঁ দেখুৱাইছে। তেওঁ অসম সাহিত্য সভাৰ কৰ্মকৰ্তাসকলক উদ্দেশ্য কৰি কৈছে— পুৰণি হাতেলিখা পুথি, বুৰঞ্জী, প্ৰাচীন বংশাৱলী উদ্ধাৰ কৰাৰ উপৰিও সাহিত্য সভাৰ সদস্যসকলে অসমৰ পৰ্বত, নদী, গাওঁ আদিৰ বিৱৰণ সংগ্ৰহ কৰিব লাগে। বিয়ানাম, আইনাম সাধুকথা

দৃষ্টান্ত, ফকৰা-যোজনা, পটন্তৰ, প্ৰবাদ বাক্য, বিয়া-সবাহ আদিত প্ৰচলিত অসমীয়া প্ৰথা, দেৱ-মন্দিৰ, পুখুৰী আদিৰ ইতিবৃত্ত, পশু-পখীৰ নাম আৰু বৃত্তান্ত, শস্ত্ৰৰ নাম আৰু তাৰ খেতিৰ বিৱৰণ, ঔষধৰ নাম আৰু তাৰ গুণাগুণ নিপিবদ্ধ আকাৰত সংৰক্ষণ কৰিব লাগে—তেহে আমাৰ জাতীয় জীৱন আৰু সাহিত্য পূৰ্ণ হ'ব। মেধি ডাঙৰীয়াৰ সেই পৰামৰ্শ কিমান দূৰ কাৰ্যকৰী কৰা হৈছে এতিয়া মনত পেলোৱা উচিত। *

* নতুন অসমীয়া, ৯ ফেব্ৰুৱাৰী—১৯৭৯ চন।

:0(:

হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ অভিভাষণ

বুৰঞ্জীবিদ, প্ৰত্নতাত্ত্বিক আৰু কবি-সাহিত্যিক হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে অসম সাহিত্য সভাৰ চতুৰ্থ অধিবেশনত (তেজপুৰ—১৯২৬) মাতৃ-ভাষা আৰু জাতীয় সাহিত্যৰ উন্নতিৰ অৰ্থে কেইবাটাও সময়োপযোগী মন্তব্য দিছিল। আৱন্তণিতে তেওঁ অসম সাহিত্য সভাৰ জন্ম কাহিনী বৰ্ণনা কৰিছে আৰু অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভাই অসমীয়া ভাষা সাহিত্যলৈ যোগোৱা অৱদানৰ কথা স্মৰণ কৰিছে। তেওঁ কৈছে—অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী

সভাই যি ভেঁটি বান্ধিলে, সেই ভেঁটিতে বিচিত্ৰ সাহিত্য মন্দিৰ সাজিবৰ নিমিত্তে এই সভাই জন্ম লৈছে। ইয়াৰ পিচত অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ লগত সাহিত্য সভাৰ ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক থকাৰ আভাস দি তেওঁ সাহিত্য কি তাৰ সূত্ৰ দিছে। তেওঁৰ মতে—“সাহিত্য হৈছে এটা জাতিৰ জাতীয় জীৱনৰ প্ৰতিকৃতি। এখন জীৱন চৰিত্ৰই যেনেকৈ এজন মানুহৰ আকৃতি-প্ৰকৃতি, স্বভাৱ-চৰিত্ৰ সকলো প্ৰকাশ কৰে সেইদৰেই জাতীয় সাহিত্যই এটা জাতিৰ আকৃতি-প্ৰকৃতি, স্বভাৱ-চৰিত্ৰ, গঢ়-গতি, উন্নতি-অবনতি সকলোবিলাক প্ৰকাশ কৰে। সংক্ষেপকৈ ক'বলৈ গ'লে এটা জাতিৰ ধৰ্ম, অৰ্থ, কাম, মোক্ষ বিষয়ে যি সাধনা সেয়ে সেই জাতিৰ সাহিত্য। যি জাতিৰ সাহিত্য নাই, সেই জাতি জীয়াই থাকোঁতেওঁ মৰা।” সেয়ে তেওঁ জাতীয় সাহিত্যৰ উন্নতিৰ কাৰণে দহটা পৰামৰ্শ গ্ৰহণ কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছে। তেওঁ কৈছে—“যেনেকৈ হাতত পুঁজি নেথাকিলে কোনো কাৰবাৰ কৰিব নোৱাৰি, সাহিত্যৰ উন্নতি ক্ষেত্ৰতো মূলধন বা পুঁজিৰ আৱশ্যক।” এই মূলধন বা পুঁজি হৈছে—(১) উজনিৰ পৰা নামনিলৈকে প্ৰচলিত গীতবিলাক (২) ভণিতাবিলাক (৩) মন্ত্ৰ পুথি সমূহ (৪) ধৰ্ম সাহিত্য সমূহ (৫) মহাপুৰুষ সকলে লেখা নাট্য সাহিত্য (৬) সংগীত সাহিত্য (৭) গদ্য সাহিত্য (৮) বুৰঞ্জী সাহিত্য (৯) বাৰহাৰিক সাহিত্য আৰু (১০) পুৰণি পুথিসমূহ। অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰকৃততে উন্নতি সাধিবলৈ গ'লে পোন প্ৰথমে উল্লিখিত বিষয়ৰ পুথি সংগ্ৰহ কৰিব লাগিব। এই প্ৰসংগত তেওঁ কৈছে—“অতুলনীয় পৈতৃক সম্পত্তিৰ অধিকাৰী হৈয়ো, এটা মানুহে নিজে কোনো কাম নকৰি বহি খাবলৈ ধৰিলে তাক যেনেকৈ সকলোৱে ঘিণ কৰে আৰু অসাধন আৰু অভাজন বোলে, সেইদৰে সাহিত্য জগতত আমি এনে সম্পদৰ অধিকাৰী হৈয়ো, নিজৰ সাধনা অনুসৰি এই সম্পদবিলাকৰ যথোচিত ব্যৱহাৰ কৰি যদি তাক বঢ়াবলৈ যত্ন নকৰোঁক, তেন্তেহে আমাৰ দশাও তেনেই হ'ব।

সেই কাৰণে তেওঁ আমাৰ যিখিনি সম্পদ আছে তাক বক্ষা কৰিবলৈ আৰু যিখিনি নাই তাক আৰ্জন কৰিবলৈ উপদেশ দিছে। কিন্তু তাকে শীঘ্ৰে কৰিব লাগে। তেওঁ ভাবে— “পুৰণিক বক্ষা কৰিবৰ নিমিত্তে আমি যেনেকৈ তৎপৰ হ’ব লাগে, নতুনকৈ সৃষ্টি কৰিবলৈকো সেইদৰে আগবাঢ়িব লাগে। নহলে জাতীয় জীৱনত প’য়া লাগিব। ইয়াৰ কাৰণে যে টকাৰ প্ৰয়োজন সেই কথা তেওঁ একে আধাৰেই উল্লেখ কৰি ধন সংগ্ৰহ কৰাৰ কেতবোৰ বাস্তৱ পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছে। তত্পৰি সাহিত্যৰ কাৰণে এটা জাতীয় পুঁজি তৈয়াৰ কৰি তাৰপৰা ছপা নোহোৱা পুথিবিলাক ছপা কৰি উলিয়াবলৈ, পুৰস্কাৰ ঘোষণা কৰি মৌলিক গ্ৰন্থ লেখাবলৈ, অত-তত সিঁচৰিত হৈ থকা পুথি-বিলাক সংগ্ৰহ কৰিবলৈ উপযুক্ত লোকক নিযুক্তি দিয়াবলৈ আৰু তাৰে সাহিত্য সভাৰ এটা পুথিভঁৰাল স্থাপন কৰিবলৈ আৰু সাহিত্য সভাৰ মুখপত্ৰ স্বৰূপে এখন উন্নত মানৰ মাহেকীয়া কাকত উলিয়াবলৈ পৰামৰ্শ দিছিল। অৱশ্যে ইয়াৰে ভালেকেইটি পৰামৰ্শ সাহিত্য সভাই বহু দিনৰ আগেয়ে কাৰ্য্যকৰী কৰিছে।

অসমীয়া মানুহৰ সাহিত্যানুৰাগ আৰু মাতৃ-ভাষাৰ প্ৰতি থকা স্নেহৰ কথা আঙুলিয়াই তেওঁ কৈছে— “অসমীয়া মানুহৰ এটা প্ৰধান গুণ হৈছে তেওঁলোকৰ মাতৃ-ভাষাৰ ওপৰত স্নেহ। এই গুণটো অসমীয়া মানুহৰ কি মতা, কি তিৰোতা, কি বুঢ়া, কি ল’ৰা সকলোৰে ভিতৰত সমান ভাবে থকা দেখা যায়। সকলো জাতিৰে নিজৰ মাতৃ-ভাষাৰ ওপৰত স্নেহ থকা স্বাভাৱিক কিন্তু অসমীয়া মানুহৰ অনুৰাগ বিমান বেছি আন কম জাতিৰহে তেনে অনুৰাগ দেখা যায়। অসমীয়া মানুহক অতি সহজে খং তোলাৰ খুজিলে আন একো নকৰি কেৱল অসমীয়া ভাষা নিন্দা কৰিবা।” বাস্তৱিকতে গোস্বামী ডাঙৰীয়াই অসমীয়া মানুহৰ মনৰ কথাই কৈছে। কিয়নো অসমীয়া মানুহে নিজৰ মাতৃভাষাৰ কাৰণে কেবা-বাৰো সংগ্ৰাম কৰিবলগীয়া হৈছে। বিশেষতঃ ৩৬ বছৰ ধৰি

অসমৰ স্কুল-আদালতত বঙলা ভাষা চলাৰ কাৰণে অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ যি অপূৰণীয় ক্ষতি হ’ল তাৰ তুলনা নাই। মুখৰ মাতৃ ভাষাৰ হেৰুৱাবলগীয়া হোৱাৰ নিচিনা দুখৰ কথা একো হ’ব নোৱাৰে। অসমীয়া মানুহৰ মাতৃ ভাষাৰ প্ৰতি থকা এই নিভাঁজ প্ৰেমক তেওঁ সজু ব্যৱহাৰত লগাবলৈ ভাষা জননীৰ সেৱকসকলক আহ্বান জনাইছে। ইয়াৰ কাৰণে তেওঁ আমাৰ সাহিত্যৰ দুৰ্বল দিশ কেইটা সৰল কৰিবলৈ পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছে। হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, বেজবৰুৱা বা চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ দিনত অসমীয়া সাহিত্য সকলো ফালৰপৰা উন্নত নাছিল। ঐতিহাসিক অসমীয়া সাহিত্যৰ তেতিয়া হৃদ’শাৰ সীমা নাছিল। বেজবৰুৱাই তেতিয়াৰ অসমীয়া সাহিত্যক সৰল কৰি তুলিবৰ কাৰণে নেতৃত্ব লৈছিল আৰু হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী প্ৰমুখ্যে তেতিয়াৰ কবি-সাহিত্যিকসকলে অৱিহণা যোগাইছিল। সেয়ে হলেও জাতীয় স্বাৰ্থৰ খাতিৰত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে আমাৰ শিক্ষিত লোকসকলক ‘কোনো লাভৰ আশা নকৰাকৈ’ মাতৃ-ভাষাৰ সেৱা কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছে। তেওঁ কৈছে— “জাতীয় স্বাৰ্থৰ ওচৰত নিজৰ স্বাৰ্থ বলিদান কৰিব লাগিব।” .... “সাহিত্যৰ উন্নতি সাধন কৰিবলৈ যাওঁতে আমি স্বাৰ্থত্যাগ কৰিবলৈ সাজু হ’ব লাগিব।”

তেওঁৰ দিনত সাহিত্যই গা কৰিব নোৱাৰা সম্পৰ্কত এই অভিমত দিছে— “আমাৰ দেশত আজি যে সাহিত্যই গা কৰিব পৰা নাই, মোৰ মনেৰে তাৰ ঘাই কাৰণ হৈছে আমি জাতীয় চৰিত্ৰৰ বিষয়ে কোনো কথা নভৰাকৈ সাহিত্যৰ উন্নতি কৰিব খুজিছোঁক। তেওঁ ভাবে— “সাহিত্যই যেনেকৈ জাতীয় চৰিত্ৰ বক্ষা আৰু বিকাশ কৰে সেইদৰে জাতীয় চৰিত্ৰইহে আকৌ সাহিত্যৰ জন্মক্ষেত্ৰ ৰচনা কৰে।” জাতীয় চৰিত্ৰৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি কিতাপ লেখিলে এখন সুস্থ-সৰল-পঢ়ুৱৈ সমাজৰ সৃষ্টি হ’ব আৰু তাৰ দ্বাৰা জাতিৰ মহৎ উপকাৰ সাধন হ’ব।

আমাৰ জাতীয় সাহিত্য কেনেকৈ সৃষ্টি হ'ব পাৰে সেই সম্পৰ্কত তেওঁ অসমীয়া মানুহৰ চাল-চলন, কথা-বাৰ্তা, স্বভাৱ-চৰিত্ৰৰ কথা আলোচনা কৰি কৈছে—“অসমীয়া মানুহ স্বভাৱতে গহীন। কোনো এটা নতুন কথালৈ তেওঁ বিলাকৰ মন আকৰ্ষণ কৰিবলৈ টান; কিন্তু এবাৰ মনত এটা কথা সুমাই দিব পাৰিলে তাক সহজে একৱাও টান।” দ্বিতীয়তে—“অসমীয়া মানুহ স্বভাৱতেই স্বাধীনতাপ্ৰিয় আৰু শান্তিপ্ৰিয়। অসমীয়া মানুহে সেই গুণেই আগধৰি কাৰো লগত চিনাকি হ'ব নোৱাৰে। অসমীয়া মানুহে বেজী সিওঁ, বেজী সিওঁ কৰি ফুৰিব নোৱাৰে আৰু মোক তোল কৰিও নুফুৰে। অসমীয়াই অসাৰ-কথা ক'ব নেজানে। যি কয় তাকে কৰিব খোজে। অসমীয়া মানুহ স্বভাৱতে সবল আৰু সঁচা কথা ভাল পোৱা। অসমীয়াই “আমি হোজা অসমীয়া” বুলি কবলৈ ভাল পায়। অসমীয়া ভাষাত খোচামোদ বুলি এটা শব্দ নাই—সেই কাৰণে অনেক সময়ত অসমীয়া মানুহৰ স্বাৰ্থৰ ক্ষতি হৈছে। আমাৰ জাতীয় চৰিত্ৰত স্ত্ৰী-ভাবৰ প্ৰাৱল্যতকৈ পুৰুষ-ভাবৰ প্ৰাৱল্য বেছি। পুৰুষ-ভাব স্বভাৱেই দান কৰিছে কিন্তু স্ত্ৰী-ভাব পাবলৈ হ'লে আমাৰ সাধনাৰ আবশ্যক—সেই গুণেই আমাৰ দেশৰ উপাত্ত দেৱতা “কামাখ্যা দেৱী।” — জাতীয় চৰিত্ৰ জাতীয় আৰ্হিৰ ওপৰত গঢ়ি উঠে। গোস্বামী ডাঙৰীয়াই কৈছে—“ভাৰতীয় আৰ্য জাতিৰ আৰ্হিয়েই অসমীয়া জাতিৰো আৰ্হি।” আৰ্য জাতিৰ আৰ্হি হৈছে ত্যাগ, শেষ লক্ষ্য হৈছে—আত্ম-পৰমাত্মা বোধ। আনহাতে পাশ্চাত্য সভ্যতাৰ আৰ্হি হৈছে ভোগ। তেওঁৰ মতে—“পাশ্চাত্য শিক্ষাৰ ফলত আৰু পাশ্চাত্য সভ্যতাৰ অনুকৰণৰ ফলত ভাৰতীয় আটাইবোৰ জাতীয় আদৰ্শ কঁপি উঠিছে।” ইয়াৰ প্ৰাসত পৰি যাতে আমাৰ জাতীয় চৰিত্ৰ, জাতীয় আৰ্হি আৰু জাতীয় সাহিত্যৰ ক্ষতি নহয় তাৰ প্ৰতি সাবধান হৈ থাকিবলৈ তেওঁ সঁকিয়াই দিছে।

পৰাধীন ভাৰতবাসীৰ মনত জাতীয়ত্বৰ ভাব জাগি উঠা দেখি তেওঁ সন্তোষ প্ৰকাশ কৰি কৈছে—“সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষত আজি কালি যি এটা জাতীয়ত্বৰ ভাব জাগি উঠিছে সেইটো এটা বৰ মংগলৰ কথা। কিন্তু জাতীয় আদৰ্শ ৰক্ষা কৰি জাতীয়ত্বৰ ভাব জাগ্ৰত কৰিব নোৱাৰিলে সি জাতীয় জাগৰণ নহৈ জাতীয় মৰণতহে পৰিণত হ'ব। পৰক অনুকৰণ কৰি নিজৰ নিজস্ব বা স্বধৰ্ম এৰি পৰধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিবলৈ গলেই পতন বা মৰণ। অসমীয়া জাতিৰ জাতীয়ত্ব ৰক্ষা কৰাত অসমীয়া সাহিত্যৰ সাৰ্থকতা। সেই বুলি পৰৰ ভালখিনি গ্ৰহণ কৰিবলৈ তেওঁ নোকোৱাকৈ থকা নাই। কিন্তু তেওঁ ডাক-পুৰুষৰ কথাৰেই কৈছে—‘নেৰিবা আদি মূল নেৰিবা জাতি-কুল নেৰিবা বোলা বচন।’ পুনৰ তেওঁ কৈছে—“আমাৰ চিন্তাৰ ধাৰা, আমাৰ আধ্যাত্মিকতা, আমাৰ জাতীয় সভ্যতাক এৰি জাতীয় প্ৰাণ শক্তিৰ কেন্দ্ৰ পৰিত্যাগ কৰাত আমাৰ জাতীয়ত্ব লোপ পাব।” আমাৰ সভ্যতা আৰু কৰ্তব্য কি সেই কথা উল্লেখ কৰি তেওঁ কৈছে—“আমাৰ সভ্যতা, কৰ্তব্য-প্ৰধান ধৰ্ম আৰু একত্ববাদ লৈয়ে সুখী থাকিম।” ইয়াৰ ওপৰতে ভিত্তি কৰি তেওঁ আমাৰ সাহিত্য ৰচনা কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছে। মুঠতে তেওঁ জাতীয় সাহিত্যক জাতীয়-আদৰ্শৰ পৰা আঁতৰাই নিদিবলৈ বাৰে বাৰে সোৱৰাই দিছে।

শেষত তেওঁ জাতীয় ভাষাৰ সম্পৰ্কত মন্তব্য দি অভিভাষণ খনৰ সামৰণি মাৰিছে। তেওঁ কৈছে—“আমাৰ নিৰ্ভাঁজ জাতীয় ভাষা হৈছে আমাৰ হোজা গাঁৱলীয়া মানুহৰ ভাষাহে। সেই গুণে আমাৰ গাঁৱলীয়া মানুহৰ মুখৰ ভাষাকে, ব্যাকৰণৰ বিধানৰে সংস্কাৰ কৰি সাহিত্য ৰচনা কৰাহে আমাৰ প্ৰধান কৰ্তব্য। নচেৎ আমাৰ সাজ-পাৰ যেনে খিচিৰি হৈছে ভাষাও তেনে খিচিৰি হ'ব।”

॥ অগ্নিকবিৰ অভিভাষণ ॥

অগ্নিকবি কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যই অসম সাহিত্য সভাৰ একাদশ অধিবেশনত (মাৰ্চ ১৯৯২) পাঠ কৰা সভাপতিৰ অভিভাষণখন নিচেই চমু যদিও তাৰ মাজেৰে তেওঁ কেইবাটাও গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰসংগ উত্থাপন কৰিছে। ভাব, ভাষা, জ্ঞান, বুদ্ধি, ধৰ্ম, কৰ্ম আদিৰ বিষয়ে তেওঁ দিয়া সূত্ৰও মন কৰিবলগীয়া। ইয়াত তেওঁৰ মৌলিক চিন্তাধাৰা সুন্দৰভাবে প্ৰতিফলিত হৈছে। আনহাতে, তেওঁৰ যি উদাৰনৈতিক দৃষ্টিভঙ্গী, যি দূৰদৰ্শিতা সেয়াও পৰিষ্কাৰকৈ প্ৰকাশ পাইছে। সামাজিক বৈষম্যৰ প্ৰতি তেওঁ আছিল অতি সচেতন। সচেতন হোৱাই নহয় তেওঁ ইয়াৰ বিৰোধিতাও কৰিছিল। নিজে ব্ৰাহ্মণ কুলত জন্ম গ্ৰহণ কৰিলেও সত্ৰাধিকাৰ প্ৰমুখ্যে উচ্চ বৰ্ণৰ বিষয়ববীয়া সকলৰ দোষ-ক্ৰটিখিনি থকা সদাকৈ সমালোচনা কৰিবলৈ কুণ্ঠাবোধ কৰা নাছিল। শ্ৰী-পুৰুষৰ মাজত সামাজিক বাৰধান দেখি তেওঁ ক্ষুব্ধ হৈছিল আৰু নাৰীৰ সম অধিকাৰৰ বাবে তেওঁ যুঁজিছিল। অথচ তেওঁৰ দিনত অৰ্থাৎ আজিৰ পৰা তিনিকুৰি, আঠেকুৰি বছৰৰ আগেয়ে এতিয়াৰ দৰে সমাজ ব্যৱস্থা নাছিল। পংকিলতা, সংকীৰ্ণতাই সকলোৰে মন আচ্ছন্ন কৰি ৰাখিছিল। সেই কালৰ উচ্চ শিক্ষিত বুদ্ধিজীৱিৰ মনো সংস্কাৰ মুক্ত নাছিল। সমাজৰ এনে ছবাবস্থা দেখি তেওঁ লেখনীৰ জৰিয়তে বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰিছিল। আনকি বাল্লিগত জীৱনতো তেওঁ তাৰ অদৰ্শ দেখুৱাই গৈছে। অভিভাষণখনত তেওঁ এনেবোৰ কথাই আলোচনা কৰিছে।

অভিভাষণখনৰ আৰম্ভণিতে ভাষাৰ বিষয়ে তেওঁ এই মৰ্মে কৈছে ‘ভাষাৰ বাপেক ভাব, ককাক জ্ঞান।’ জ্ঞানৰ কোনো পৰিসীমা নাই। তেওঁৰ মতে গোটেই বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডখনিয়েই জ্ঞান। জ্ঞান আহৰণ কৰিবলৈ হলে কৰ্মত মন-প্ৰাণ সঁপি দিব লাগিব। জ্ঞানৰ উপকৰণ হ’ল বুদ্ধি। তেওঁৰ মতে বুদ্ধিয়ে আমাক সাৰথিৰ দৰে চলাই আছে। বুদ্ধি কৌশলৰ উন্নতিৰ লগত ভাষাৰ বিকাশৰ পুৰুষও জড়িত আছে। তেওঁ কৈছে ‘সিমান দিন মানুহজাতি থাকিব বুদ্ধি কৌশলৰ উন্নতি ক্ৰমে হৈ থাকিব, সিমান দিন ভাষাৰ বিকাশ অনিবাৰ্য; অৰ্থাৎ ভাষাৰ শেষ অনন্তত।’ দেবতাৰ স্তুতিবাদেই ভাষাৰ বিকাশ হৈছিল বুলি তেৱেঁ ধাৰণা কৰে।

জ্ঞান আৰু ভাষাৰ বিষয়ে সূক্ষ্ম আৰু বিস্তৃতভাবে আলোচনা কৰাৰ পিছত সাহিত্য সম্পৰ্কে তেওঁৰ অভিমত দাঙি ধৰিছে। তেওঁৰ মতে, সাহিত্য কেবল জাতীয় সম্পত্তিয়েই নহয়, বিশ্ব সম্পত্তি। জাতি একোটাৰ উন্নতিৰ পৰিচয় সাহিত্যইহে দাঙি ধৰিব পাৰে। এই প্ৰসংগতে তেওঁ কৈছে ধৰ্ম সাহিত্যইহে মানুহ জাতিৰ আদি সাহিত্য। সকলো দেশতে পোন প্ৰথমে ধৰ্মীয় সাহিত্যৰ বিকাশ হৈছিল। সকলো ধৰ্মৰ অভ্যন্তৰত এটি বিশ্ব-ধৰ্ম আছে; সেইদৰে সকলো জাতীয় সাহিত্যৰ ভিতৰত এটি বিশ্ব-সাহিত্য সোমাই আছে। ধৰ্মৰ সংস্কাৰ নহলে সাহিত্যৰ সংস্কাৰ হ’ব নোৱাৰে। সেই কাৰণে তেওঁ ধৰ্মৰ উন্নতিৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। বিভিন্ন সম্প্ৰদায় আৰু বিভিন্ন ধৰ্মৰ লোকক হিংসা-দ্বেষ, ঈৰ্ষা-অসূয়া আৰু কাৰ্য পৰিহাৰ কৰি এক ভাব, এক প্ৰাণ লৈ আগবাঢ়ি যাবলৈ তেওঁ আহ্বান জনাইছে। মানুহ হিচাবে আমি সকলো এক, সেই কথাই বুজাবলৈ তেওঁ চেষ্টা কৰিছে। বিশ্বৰ সকলোকে এক হিচাবে লৈ সাহিত্য সৃষ্টি কৰিলেহে সি হ’ব মিলনৰ সাহিত্য। ইয়াৰ কাৰণে সাহিত্যিকসকল তৎপৰ হ’ব লাগিব। তেওঁৰ ভাষাত ওতুজ হ’ব লাগিব।

সাহিত্যৰ লগত জাতীয় জীৱনৰ এবাৰ নোৱাৰা সম্পৰ্ক। সেই বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ অন্তত তেওঁ আৰ্থিক উত্তৰিৰ প্ৰতি

যত্বান হ'বলৈ সকলোকে আহ্বান জনাইছে। কিয়নো জাতি
একোটৰ উন্নতি নিৰ্ভৰ কৰে আৰ্থিক উন্নতিৰ ওপৰতে। তেওঁ
কৈছে যাৰ পেটত খাবলৈ ভাত নাই, গাত পিন্ধিবলৈ কাপোৰ নাই
তাৰ ভাব ক'বপৰা উপজিব? আমাৰ সাহিত্যৰ দুৰ্গতিৰ প্ৰধান
কাৰণ এইটোয়ে নহয়নে? এই প্ৰসংগতে তেওঁ শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ
ওপৰতো বিশেষ গুৰুত্ব দিছে। কিন্তু কেবল কলম চলাব পৰা শিক্ষাই
প্ৰকৃত শিক্ষা নহয় সেই কথাও তেওঁ নোকোৱাকৈ থকা নাই।
সাহিত্যৰ কথা ক'বলৈ যাওঁতে তেওঁ ধৰ্ম, জ্ঞান, বিজ্ঞা আৰু জাতীয়
উন্নতিৰ কথা উপস্থাপন কৰিছে। ইটো যে সিটোৰ পৰিপূৰক সেই
কথাও তেওঁ ক'বলৈ দেখুৱাইছে। জাতি একোটৰ উন্নতি বহু
পৰিমাণে ত্ৰী শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰতো নিৰ্ভৰ কৰে। ত্ৰী
সকলৰ সৰ্বাংগীন উন্নতি কামনা কৰি তেওঁ দৃঢ়ভাবে কৈছিল—
'মই বাহু তুলি কওঁ, ত্ৰীসকলৰ ওপৰত আমাৰ উচিত বিচাৰ
হোৱা নাই। তেওঁলোকৰ প্ৰকৃত শিক্ষাৰ বহুল প্ৰচাৰ কৰিবলৈ
সৰ্বতোভাবে যত্ন কৰিব লাগে।'

অভিভাষণখনিৰ শেষৰ ফালে তেওঁ আমাৰ সাহিত্যৰ পিছ
পৰা দিশ কেইটাৰ কথা উল্লিখ কৰিছে। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ
বহুল প্ৰচাৰৰ কাৰণে কঁকালত টঙালি বান্ধি লাগিবলৈও সঁকিয়াই
দিছে। সৰ্বোপৰি সংগতি আৰু ঐক্যৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব দি
কৈছে—“ধৰ্মগত বিদ্বেষ; জাতিগত বিদ্বেষ দূৰ কৰি প্ৰাণে প্ৰাণে
ঐক্যভাব জাগ্ৰত নকৰিলে ধৰ্ম, অৰ্থ, কাম, মোক্ষ একোৱেই সিদ্ধি
নহ'ব। সাহিত্যৰ উন্নতি দুৰৈৰ কথা।” ইয়াৰ কাৰণে সকলো
সম্প্ৰদায়ৰ লোকক শ্ৰদ্ধা আৰু নিষ্ঠাৰ মনোভাব লবলৈ তেওঁ
আহ্বান জনাইছে।

কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্যই ঐতিহাসিকভাৱে অসমৰ ছৰাৰুহা দেখি
'ষ্টিক অসমীয়া মানুহ নহয়, অসম শ্মশান নোহে কোনে কয়'
বুলি বা 'আপামৰ কথা দেখিলে বুকুত শেলে বিশ্বাদি বিক্লে'

বুলি আক্ষেপ কৰিছিল। কিন্তু আশাবাদী কমলাকান্তই অসম
সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ ভাষণত এই কথাও কৈছিল: 'অসমীয়া
সাহিত্যৰ বিজয় হুন্দুভি আকৌ গোৰবেৰে নিনাদিত কৰি আমাৰ
মহিমাবিত্তা জন্মভূমি কীৰ্তিশালিনী কামৰূপৰ উপযুক্ত সন্তান বুলি
পৰিচয় দিবলৈ আমি যেন সমৰ্থ হওঁ।' কমলাকান্তৰ সেই স্বপ্ন
স্বপ্ন হৈয়ে থকা নাই জানো? *

* সদৌ অসম মহৰ্ষি কমলাকান্ত সৌৰৱণী সমিতিৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত
“স্মৃতিগ্ৰন্থ” (২৩ ডিচেম্বৰ '৭৮)ৰ পৰা পুনৰ মুদ্ৰিত।

] + X + [

॥ ময়িহুল ইছলাম বৰাৰ অভিভাষণ ॥

অসম সাহিত্য সভাৰ অষ্টাদশ বাৰ্ষিক অধিবেশন (যোৰহাট
১৯৪০, ডিচেম্বৰ)ৰ সভাপতি ময়িহুল ইছলাম বৰাই তেওঁৰ
অভিভাষণখনত স্বদেশপ্ৰেম, ৰাজনীতি আৰু সমাজনীতি, জাতীয়
মহত্ব, সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতি, অসমত সাম্প্ৰদায়িকতা, অসম সাহিত্য
সভা, অসমত গবেষণাৰ উপাদান, উচ্চ শিক্ষিত ডেকা আৰু স্কুলৰ
শিক্ষকৰ বৰ্তবা, প্ৰচাৰমুখী সাহিত্য আৰু সাহিত্যত আশাবাদ
সম্পৰ্কে তেওঁৰ বক্তব্য দাঙি ধৰিছে।

ঢাকা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ এম, এ পৰীক্ষাত ফাৰ্ছী সাহিত্যত
(১৯২৩) প্ৰথম শ্ৰেণীৰ প্ৰথম স্থান অধিকাৰ কৰা লণ্ডনত ডক্টৰেট

লাভ কৰা প্ৰথম অসমীয়া ময়িতুল ইছলাম বৰাৰ পাণ্ডিত্যৰ স্বাক্ষৰ এই অভিভাষণখনতো আছে। তেওঁৰ দৃষ্টি ভংগী উদাৰ আৰু পোনপটীয়া। লেখনি প্ৰাঞ্জল। উদাহৰণ স্বৰূপে স্বদেশপ্ৰেম কি সেই বিষয়ে তেওঁ কৈছে— ‘বহুতৰ ধাৰণা যে, স্বদেশপ্ৰেম কেৱল ৰাজনৈতিক অনুষ্ঠান আৰু ৰাজনৈতিক নেতাসকলৰ ভিতৰতে আবদ্ধ। .... কিন্তু সেই মনোভাব সম্পূৰ্ণ ভুল ধাৰণা। স্বদেশ-প্ৰেম কোনো বিশেষ সম্প্ৰদায়, শ্ৰেণী বা ব্যক্তিৰ একচেতিয়া সম্পত্তি নহয়। ই কোনো সীমাৰ ভিতৰত আবদ্ধ নাথাকে। প্ৰত্যেক ব্যক্তি প্ৰত্যেক সম্প্ৰদায়ে নিজ নিজ শক্তি অনুসাৰে দেশৰ উন্নতিৰ কাৰণে কাৰ্য কৰিব পাৰে। ইয়াত মতভেদ বা বিভিন্ন কাৰ্য-প্ৰণালী থাকিব পাৰে; কিন্তু কাম্য উদ্দেশ্য সকলোৰে একে।’

দেশ এখনক উন্নতিৰ পথত আগুৱাই নিবলৈ হলে ৰাজনীতিৰ লগতে সমাজনীতিৰো যে সমানেই আৱশ্যক সেই যুক্তিও তেওঁ দিছে। এই প্ৰসংগত তেওঁ সাহিত্য আৰু বুৰঞ্জীক সমাজনীতি আৰু ৰাজনীতিৰ প্ৰধান অঙ্গ বুলি কৈছে। তেওঁৰ মতে সাহিত্য আৰু বুৰঞ্জী যি জাতি উন্নত সেই জাতিৰ সমাজো সিমানেই উন্নত আৰু টনকিয়াল। মধ্যযুগত ইউৰোপৰ নৱজাগৰণ, বৰ্ত্তমান শতিকাত প্ৰাচ্যাৰ জাপান, মধ্য এচিয়াৰ তুৰস্ক, আৰব, ইৰাণ ইজিপ্ট আদি দেশৰ নৱজাগৰণৰ মূলতেই যে তেওঁলোকৰ অতীতৰ জাতীয় সাহিত্য আৰু বুৰঞ্জী সেই কথা তেওঁ উল্লেখ কৰিছে। প্ৰত্যেক দেশ আৰু জাতিৰ ৰাজনৈতিক, সমাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক বিপ্লৱ আৰু সংস্কাৰৰ ক্ষেত্ৰত সাহিত্যৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰভাৱৰ কথাও তেওঁ কৈছে। এই প্ৰসংগত তেওঁ প্ৰাদেশিক ভাষা আৰু সাহিত্যৰ উন্নতি সাধিবলৈ আৰু জনসাধাৰণৰ মাজত ইয়াৰ বহুল প্ৰচাৰ কৰিবলৈও সঁকিয়াই দিছে।

অভিভাষণখনত তেওঁ সাম্প্ৰদায়িক সমস্যাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰি কৈছে—“সাম্প্ৰদায়িক সমস্যা বহুতে ৰাজনৈতিক বুলি কয়।

কিন্তু মোৰ মনেৰে ই কেৱল ৰাজনৈতিক নহয়। ইয়াত যথেষ্ট পৰিমাণে সমাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক অংশ আছে। ইয়াৰ উপৰিও এই সমস্যাৰ উৎপত্তি আৰু ক্ৰমোন্নতিৰ বাবে আমাৰ দেশীয় সাহিত্য, বুৰঞ্জী আৰু বাতৰি কাকতো কিছু পৰিমাণে দায়ী আৰু ইয়াৰ উচ্ছেদনো সাহিত্যৰ দ্বাৰা সাধন হ’ব বুলি মোৰ বিশ্বাস। সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতি অটুট ৰখাৰ ক্ষেত্ৰত সাহিত্য আৰু সাহিত্যিকে যে গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰভাৱ পেলাব পাৰে তাৰ উদাহৰণ দি তেওঁ কৈছে—“ইতিহাস, উপন্যাস আৰু নাটকৰ গ্ৰন্থকৰ্ত্তাসকলে যদি ভাৰতৰ উভয় সম্প্ৰদায়ৰ দোষ আৰু গুণৰ সামঞ্জস্য ৰাখি তেওঁলোকৰ নায়ক-নায়িকাৰ চৰিত্ৰ অংকিত কৰে, তেনেহলে এই সাম্প্ৰদায়িক সমস্যা সুকলমে সমাধা হ’ব বুলি ধৰি ল’ব পাৰি। এই ভাৰতীয় কলক, সাহিত্য আৰু বুৰঞ্জীৰ মাজেদি যিমান সোনকালে দূৰ কৰা সম্ভৱ, ৰাজনৈতিক চুক্তিৰ দ্বাৰা সিমান সোনকালে নহয় যেন লাগে।” সেয়ে হিন্দু-মুছলমানৰ মাজত সম্প্ৰীতি কটকটীয়া কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছে। প্ৰসঙ্গক্ৰমে তেওঁ সাম্প্ৰদায়িক বিষ-বাপ্পাই যে ভাৰতৰ আন প্ৰদেশৰ দৰে অসমত প্ৰভাৱ পেলাব পৰা নাই সেই কথা উল্লেখ কৰিছে। অসমৰ লেখকসকলে যাতে সাহিত্যৰ জৰিয়তে জনসাধাৰণৰ মাজত মিলাত্ৰীতি আৰু পৰস্পৰৰ ভিতৰত ভাই-ভাই স্নেহ স্থাপন কৰাত আগভাগ লয় তাৰ বাবে লেখক সকলক আহ্বান জনাইছে। বুৰঞ্জী-বিদসকলৰ প্ৰতিও তেওঁ এইদৰে আহ্বান জনাইছে—বিদেশী বা স্বাৰ্থপৰ ঐতিহাসিক পণ্ডিতসকলে সাধাৰণতে নিৰপেক্ষভাবে বুৰঞ্জীৰ চৰিত্ৰসমূহ আলোচনা নকৰে। ইয়াৰ ফলত কোমলমতীয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মনত ভুল ধাৰণা বৈ যায়। সেয়ে বুৰঞ্জীৰ চৰিত্ৰসমূহ সত্যৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত হ’ব লাগে। উদাহৰণস্বৰূপে তেওঁ দেখুৱাইছে ছিৰাজউদ্দৌলাক অতি নিষ্ঠুৰ আৰু ভাৰতৰ কলক বুলি পুৰণি বুৰঞ্জীত অভিহিত কৰা হৈছিল। বৰ্ত্তমান যুগৰ ঐতিহাসিকসকলে গৱেষণা কৰি প্ৰমাণ কৰিলে যে

ছিৰাজউদ্দৌলা প্রকৃততে উদাৰ আৰু দেশপ্ৰেমিক বীৰহে।

অসম সাহিত্য সভাৰ উদ্দেশ্য সম্পৰ্কে তেওঁ তেতিয়াই দিয়া মূল্যবান পৰামৰ্শৰ বহুখিনিৰেই অসম সাহিত্য সভাই এতিয়া কাৰ্য্যকৰী কৰিছে। তেওঁ বিজ্ঞান, দৰ্শন, বুৰঞ্জী আদিৰ চৰ্চা মাতৃ-ভাষাত কৰিবলৈ আৰু এই বিষয়ে পাঠ্যপুথি মাতৃ-ভাষাত লেখাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছে। তেওঁ কৈছে এনে কৰিলে— “ই এটি আমাৰ বহুমূলীয়া জাতীয় সম্পত্তি হৈ উঠিব আৰু সাধাৰণৰ মাজত উচ্চ শিক্ষা প্ৰচাৰৰ পথো সুগম কৰিব।” অতীত গোৱৰ উদ্ধাৰ কৰাৰ ওপৰত তেওঁ গুৰুত্ব দিছিল আৰু সেই কাৰণে পুৰণি পুথি, বৰগীত, সাধুকথা, ফকৰা, বুৰঞ্জী আদি প্ৰাচীন সাহিত্যৰ অনুসন্ধান, সংগ্ৰহ আৰু প্ৰকাশ কৰা সাহিত্য সভাৰ এটা প্ৰধান উদ্দেশ্য হ’ব লাগে বুলি কৈছিল। বৈজ্ঞানিক প্ৰণালীৰে অসমৰ এটা বিস্তাৰিত বুৰঞ্জীৰ গ্ৰন্থমালা সঙ্কলন কৰাৰ ওপৰতো তেওঁ গুৰুত্ব দিছিল। অসম বুৰঞ্জীৰ আদি, মধ্য, আৰু বৰ্ত্তমান যুগক লৈ তিনিখন বিস্তাৰিত বুৰঞ্জী প্ৰণয়ন কৰিলে আমাৰ জাতিৰ ডাঙৰ অভাৱ এটা পূৰ হ’ব বুলি তেওঁ তেতিয়াই সঁকিয়াই দিছিল।

অসমত গবেষণাৰ অপৰ্যাপ্ত আহিলা-পাতি থকা স্বত্বেও প্ৰকৃত কৰ্মী আৰু তেওঁলোকৰ উত্তম নথকাৰ কাৰণে তেওঁ দোষা-ৰোপ কৰিছে। তেওঁ কৈছে—ভাৰতৰ আন ঠাইতকৈ অসমত বুৰঞ্জীৰ বাতিৰেও বনতৰু, খনিজতৰু, মানবতৰু, ভূতৰু আৰু পশুতৰু বিভাগত বৈজ্ঞানিক গবেষণা কৰিবলৈ যথেষ্ট সাজ-সঁজুলি আছে। কিন্তু সেইবিলাক বিষয়ৰ ওপৰত গবেষণা কৰিবলৈ আমাৰ শিক্ষিত লোকসকল অনিচ্ছুক। সাহিত্য ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰতো আমাৰ শিক্ষিত-লোকৰ উত্তমৰ অভাৱ, পৰিশ্ৰম কৰিবলৈ অৱহেলা আৰু আকাঙ্ক্ষা নথকাৰ কথা তেওঁ উল্লেখ কৰিছে। তেওঁ এক-প্ৰকাৰ ক্ষোভ কৰিয়েই কৈছে—“আজি-কালি উচ্চ শিক্ষা পোৱা অসমীয়া ডেকাৰ অভাৱ নাই, কিন্তু তেওঁবিলাকৰ পৰা আমি

যি পাবলৈ আশা কৰোঁ তাক নাপাওঁ। তেওঁবিলাকৰ সৰহ ভাগেই স্কুল বা কলেজত যি শিক্ষা বা কৃষ্টি অৰ্জন কৰে, সেই সোপাকে চাকৰিত সোমোৱা মাত্ৰকে মোহাৰি সামৰি এচুকত দলিয়াই পেলাই দি পুনৰাই সেইবিলাকৰ চৰ্চা কৰিব নোখোজে। এই প্ৰসংগত তেওঁ কৈছে ভাৰতীয় সাহিত্য, কৃষ্টি আৰু সভ্যতাৰ গবেষণাৰ সূত্ৰপাত ইংৰাজ চিভিলিয়ান আৰু আন আন কৰ্মচাৰীৰ দ্বাৰা প্ৰতিষ্ঠিত হয়। অসমতো স্বৰ্গীয় আনন্দৰাম বৰুৱা, আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকন, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী, ৰজনীকান্ত বৰদলৈ আৰু বায়বাহাতুৰ কনকলাল বৰুৱা আদি চৰকাৰী চাকৰিত থাকিও অসমীয়া সাহিত্য আৰু বুৰঞ্জীক সমৃদ্ধ কৰি থৈ গৈছে।

বিদ্যালয়সমূহৰ শিক্ষকসকলকো সাহিত্য সেৱা কৰিবলৈ তেওঁ আহ্বান জনাইছে। আনকি শিক্ষা বিভাগে সাহিত্য সেৱা কৰা শিক্ষকসকলক অগ্ৰাধিকাৰ দিব লাগে বুলি তেওঁ পৰামৰ্শ আগ-বঢ়াইছিল। ইয়াৰ দ্বাৰা কেৱল সাহিত্যৰেই যে উন্নতি হ’ব এনে নহয়—‘শিক্ষকসকলৰো যোগাতা বাঢ়িব আৰু শিক্ষাৰ আদৰ্শ আৰু দক্ষতা বাঢ়িব’ বুলি তেওঁ কৈছিল।

অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ প্ৰচাৰ বিভাগ এটা থকাৰ ওপৰত তেওঁ গুৰুত্ব দিছিল। চল্লিছ বছৰৰ আগতেই তেওঁ অসমৰ দাঁতি-কাষৰীয়া জনজাতি, উপজাতি, পমুৱা আৰু বাগিছাৰ বহুৱাসকলৰ লগত সম্প্ৰীতি-সংহতি গঢ়ি তুলিবলৈ আহ্বান জনাইছিল। আনতাতো বিদেশৰ পৰা আহি অসমত বাস কৰা সকলৰ মাজত — ‘উপযুক্ত বিচক্ষণতাৰ সৈতে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যক পুৰুলন কৰিব পাৰিলে আমাৰ ভাষা, সাহিত্য আৰু সমাজ অতি অল্প সময়ৰ ভিতৰতে শক্তিশালী হৈ উঠিব’ বুলি তেওঁ কৈছিল। অসমীয়া ভাষাৰ বিৰোধিতা কৰা সকলৰ স্বৰূপ উন্মোচন কৰি তেওঁ সেই সকল স্বাৰ্থপৰ ৰাজনৈতিক আন্দোলনকাৰীৰ গতি-বিধিৰ ওপৰত বিশেষ চকু ৰখা উচিত বুলি সঁকিয়াই দিছিল। অসমীয়া ভাষা-

সাহিত্যৰ ব্যাপক প্ৰচাৰৰ ব্যৱস্থা লবলৈ তেওঁ তেতিয়াৰ লোকেন-
বোৰ্ড আৰু শিক্ষা বিভাগৰ কৰ্মচাৰীসকলক তেতিয়াই অনুৰোধ
জনাইছিল।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য প্ৰচাৰৰ কাৰণে যে প্ৰচুৰ অৰ্থৰ
প্ৰয়োজন সেই কথাও তেওঁ চিন্তা নকৰাকৈ থকা নাই। জাতিৰ
কল্যাণৰ কাৰণেই তেওঁ চৰকাৰৰ লগতে দানীলোক সকলক অসম
সাহিত্য সভা অনুষ্ঠানটোক সবল আৰু সমৃদ্ধিশালী কৰি তুলিবলৈ
আহ্বান জনাইছিল।

সৰ্বশেষত তেওঁ তৰুণ লেখক-লেখিকাসকলক সাহিত্যৰ মাৰ্গেদি
উচ্চ আশা, আত্ম-গৌৰৱ, আত্ম-সন্মান, সং-সাহ, অপৰাজিত-উত্তম,
আনন্দ আৰু সুখৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছে। তেওঁ কৈছে—
নিৰাশাবাদক নেওচা দি Optimism বা মঙ্গলবাদকহে জীৱনৰ কাম্য
উদ্দেশ্য বুলি আকোৱালি ধৰিব লাগে। সকলো ক্ষেত্ৰত অমঙ্গলৰ
ওপৰত মঙ্গলৰ প্ৰাধান্যৰ মতবাদ প্ৰচাৰ কৰা কৰ্ত্তব্য।

অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি হিচাবে তেওঁ দিয়া এই
বহুমূলীয়া পৰামৰ্শ কিমানখিনি কাৰ্যকৰী কৰা হৈছে সি কিন্তু চিন্তা
কৰিবলগীয়া কথা। *

* কলিয়াবৰৰ পৰা প্ৰকাশিত তিনি মহীয়া আলোচনী “চৰ্চ্চা”ৰ
প্ৰথম বছৰ দ্বিতীয় সংখ্যাত (আগষ্ট—১৯৮০) প্ৰকাশিত।

] ÷ × ÷ [

নীলমণি ফুকনৰ অভিভাষণ

অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিসকলৰ ভিতৰত বাগ্মীবৰ
নীলমণি ফুকনে একেৰাহে ছবছৰ ধৰি অনুষ্ঠানটোৰ গুৰু দায়িত্ব
বহন কৰিছিল। তত্পৰি তেওঁ অসম সাহিত্য সভাৰ আৰম্ভণিৰ
পৰাই অনুষ্ঠানটোৰ লগত ঘনিষ্ঠভাবে জড়িত আছিল। প্ৰথম
খন অধিবেশনত (১৯১৭) তেওঁ কাৰ্যনিৰ্বাহকৰ সদস্য আৰু উনবিংশ
(১৯৪৪) আৰু বিংশ অধিবেশনত (১৯৪৭) সভাপতি হিচাপে নিৰ্বাচিত
হৈছিল। মন কৰিবলগীয়া কথা যে দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ সময়ত এই
অনুষ্ঠানটো স্থবিধ হৈ পৰিছিল, নানা খেলি-মেলিয়েও দেখা দিছিল।
তেনে এক অৱস্থাতে তেওঁ সভাপতিৰ দায়িত্ব বহন কৰি অনুষ্ঠানটোক
পুনৰ গতিশীল কৰি তুলিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল আৰু এই উদ্দেশ্যে
অসমৰ চুকে-কোণে ভ্ৰমণ কৰিছিল। তেওঁৰ কাৰ্য কালতে সভাৰ
আজীৱন সভাৰ পুঁজি আৱণ্ট কৰা হয়। তেওঁ আৰু তেতিয়াৰ
সম্পাদক ভিন্সেঞ্চৰ নেওগে অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত ভ্ৰমণ কৰি আজীৱন
সভাৰ পুঁজি দহ হাজাৰ টকা কৰিছিল। সেই কালত দহ হাজাৰ টকা
নিচেই সামান্য নাছিল। তত্পৰি স্বৰ্গীয় ফুকনে নিজা খৰচৰেই
১৯৪৪ চনত জয়পুৰত অনুষ্ঠিত হোৱা আন্তৰ্জাতিক সংস্কৃতিৰ ভাৰতীয়
পি, ই, এন শাখাৰ সন্মিলনত অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য আৰু
সংস্কৃতি সম্পৰ্কে অসম সাহিত্য সভাৰ হৈ এটি লিখিত ভাষণ দিছিল।

শিৱসাগৰ আৰু ডিব্ৰুগড়ত হোৱা সভাৰ উনবিংশ আৰু
বিংশ অধিবেশনত সভাপতিৰ আসনৰ পৰা তেওঁ সাহিত্য সাধনা,
সাহিত্য ক্ষেত্ৰত বিভিন্নবাদ, অসম সাহিত্য সভা আৰু অসমীয়া
সাহিত্যৰ তেতিয়াৰ অৱস্থা, ইংৰাজ আমোলত অসমীয়া ভাষা
আৰু সংস্কৃতিৰ দুৰাৱস্থা অসমক “বেঙেলীস্থান” কৰাৰ ষড়যন্ত্ৰ,
অসমত বিদেশী নাগৰিকৰ অনুপ্ৰবেশ, অসমীয়া পঢ়ুৱৈ সমাজ,

গণ সাহিত্যৰ পুৰোজনীয়তা আদি বিভিন্ন দিশৰ ওপৰত আলোক-পাত কৰি সুদীৰ্ঘ আলোচনা কৰিছিল। অসমীয়া মানুহৰ আত্ম-বিশ্বাসৰ অভাবৰ কথাও তেওঁ ভাষণত উল্লেখ কৰিছে আৰু এই প্ৰসংগত “আত্মপ্ৰত্যয়” লাভ কৰিবৰ উপায়ো তেওঁ দিছে।

দূৰদৰ্শী ফুকনে অসমীয়া জাতিৰ আত্মবিশ্বাস লোপ পাই অহাৰ প্ৰসংগত কৈছে— “আত্মবিশ্বাস লোপ পাই আহিলেই আত্ম-বিস্মৃতি ঘটে; তেতিয়া স্বৰ্গৰ অৱস্থাত হাতৰ মুঠিত থকা বস্তুটোকো পেলাই দি খপিয়াই ফুৰিব লাগে। আমাতো সেই কথা খাটিছে। নহ’লে যিটো ভাষাই এদিন প্ৰান্তিক সকলো ভাষাৰ মলখুখিনি লৈ অসমীয়া লুখুৰী পিঠা কৰি— খাই-বই হজম কৰি নোদোকা হৈ পৰিছিল; আজি সেই ভাষাই ছাঁটোকে বাঘটো যেন দোঁখ ভয় খাব লাগেনে?” ইয়াৰ কাৰণ দৰ্শাই তেওঁ কৈছে— যিদিনাই অসমৰ ৰাজদণ্ডত ধূপে ধৰিছিল সেইদিনাই অসমীয়া জাতিয়ে অধঃপতনৰ শেষ সীমা পাইছিল। তেওঁৰ ভাষাত— “অধঃপতন জাতিয়ে সদায় নিজৰ বিষয়ে সন্দিহান হৈ উঠে। এনে জাতিৰ মনত কোনো প্ৰকাৰৰ প্ৰেৰণা আহিব নোৱাৰে।” অসমীয়া জাতিৰ দুৰাৱস্থাৰ কাৰণ দৰ্শাই তেওঁ কৈছে— “দেশ ইংৰাজৰ হাতত অৰ্পণ কৰাৰ লগে লগে দেশৰ শিক্ষা-দীক্ষা বঙলা ভাষাৰ মাজেদি গ্ৰহণ, এয়ে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যই নিজ মাতৃ-ভাষাত বিশ্বাস হেৰুৱাবৰ কাৰণ।” ইয়াক নাশ কৰিবলৈ হলে মনত আত্মপ্ৰত্যয় জন্মাব লাগিব। আত্মপ্ৰত্যয় জন্মিলে আত্ম-বিনাশী সংশয়ে ঠাই পাব নোৱাৰে বুলি তেওঁৰ দৃঢ় ধাৰণা। আমাৰ ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ পৰা প্ৰকৃত সিদ্ধান্ত ল’ব পাৰিলেই আত্মপ্ৰত্যয় জন্মিব বুলি তেওঁ ভাবে। যি জাতিৰ আত্মপ্ৰত্যয় যিমান প্ৰবল সেই জাতি সিমানেই আত্ম প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰি তিষ্ঠি থাকে। ইয়াৰ উদাহৰণ স্বৰূপে ইংৰাজ আৰু ইংৰাজ ভাষাৰ বিস্তৃতিৰ কথা তেওঁ আঙুলিয়াই দেখুৱাইছে।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ভবিষ্যত সংশয় প্ৰকাশ কৰা সকলক দুৰ্বল চিত্তৰ অধিকাৰী বুলি আখ্যা দি তেওঁ কৈছে— “যমে টেটুত চেপা দিও যিযাৰ মাত হৰিব নোৱাৰে, জীৱটোৱেও যিযাৰ মাত মাতি বিদায় লয়, জীৱন্ত অৱস্থাত সেই মাতৃভাষাৰ বাবে ইমান সন্দেহ! জনসংখ্যাই এটা ভাষাৰ বীৰ্য শক্তি প্ৰকাশ নকৰে।” অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ গৌৰৱময় ইতিহাস ব্যাখ্যা কৰি তেওঁ কৈছে— “অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ মৌলিকতা, বিস্তাৰ, বিষয় বস্তুৰ প্ৰাচুৰ্য লৈ বুৰঞ্জীয়ে কোনো কালে সন্দেহৰ কথা কোৱা নাই। পোন্ধৰ-ষোল্ল শতিকালৈকে বংগদেশ জুৰি অসমীয়া ভাষাই মাত দি আছিল।” কিন্তু ইংৰাজ আমোলৰ লগে লগে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যলৈ এক ভীষণ দুৰ্যোগ নাম আহিল। ককা ফুকনৰ ভাষাত— “ইংৰাজে দেশ ললে, বঙালীসকলে ভাষা ললে।” সেয়ে হলেও শাসক জাতিয়ে খিলঞ্জীয়া বুনিয়াদী ভাষাটোক লটি-ঘটি কৰা যে ভীষণ অমৰ্জনীয় অপৰাধ সেই কথা তেওঁ কৈছে। ৰাজনৈতিক নৃশংস-স্বার্থৰ অভিসন্ধিৰ কাৰণেই অসমৰ স্কুল-আদালতৰ পৰা সুদীৰ্ঘ ৩৩ বছৰ কাল অসমীয়া ভাষাক নিৰ্বাসন দিয়া হ’ল। আনহাতে অসম খণ্ড-বিখণ্ড হ’ল। পৰাধীনতাৰ কালছোৱাতো অসমবাসীৰ দুৰ্যোগৰ সীমা নোহোৱা হ’ল। জাতীয় জীৱনলৈ নামি অহা এই দুৰ্যোগে অসমবাসীক হতাশ কৰি পেলালে। ফুকনৰ ভাষাত যি খন অসমৰ “অসমীয়া মুছলমানে বিদেশী মোগল বাহিনীৰ বৰতোপৰ গুলি বুকু পাতি লৈ দেশৰ স্বাধীনতা ৰক্ষা কৰিছিল,” য’ত “আজান আৰু নামৰ ধ্বনিত চয়তান আৰু ভূত-প্ৰেত অসমীয়া জাতিৰ ওচৰ চাপিব নোৱাৰিছিল।” য’ত “সকলো ধৰ্ম, সকলো সংস্কৃতিৰ অপূৰ্ব সমাবেশ পূৰ্বৰ পৰা হৈ আহিছে, য’ত নামঘৰ আৰু মছজিদৰ কোনো পাৰ্থক্য নাছিল আৰু য’ত এশ এটা সম্প্ৰদায় গোট খাই এটা স্বাধীন অসমীয়া জাতি বুলি চিনাকি দি আহিছিল”— সেই অদমত নৃশংস-স্বার্থৰ প্ৰতিক্ৰিয়াশীল শক্তিৰ উচটনিত সংঘটিত

হোৱা দুৰ্ভাগ্যজনক ঘটনা এটাৰ ইংগিত দি তেওঁ মনৰ ফোভ প্ৰকাশ কৰিছে। প্ৰসংগত উল্লেখযোগ্য যে অসমৰ পৰা বিদেশী নাগৰিক বহিষ্কাৰ কৰা আন্দোলনৰ সময়ছোৱাতো ৰাজনৈতিক ধুবন্ধৰ এচাম নেতাৰ পৃষ্ঠপোষকতাত অসমত এনে কেইবাটাও ঘটনা সংঘটিত হৈছে।

অসম আৰু অসমীয়াৰ সংজ্ঞা সম্পৰ্কত তেওঁ সংৰক্ষণী সভাৰ মতকে দোহাৰি কৈছে—“অসমীয়াৰ বৰষৰত সকলোৰে ঠাই আছে কেৱল মাত্ৰ এঘাৰ কথা স্বীকাৰ কৰিব লাগিব;— অসম দেশ অসমীয়াৰ বাবেহে।” অসমীয়া শব্দৰ বহুল ব্যাখ্যা দি তেওঁ কৈছে অসমত থকা সকলোৰে অসমীয়া হ’বৰ স্বত্ব আছে। তেওঁলোকে মাত্ৰ অসমত থাকি অসমীয়া ভাষা গ্ৰহণ কৰিব লাগিব। কিয়নো তেওঁৰ ভাষাত—“কাকতী ফৰিঙৰ দৰে অহা লক্ষ লক্ষ লোকে যেতিয়া গৰু-ম’হ চৰোৱা ঠাইকণৰ বাদেও অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ ওপৰত বাগিকুঠাৰ মৰা চাই থাকিব লাগে; তেন্তে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ শিখা কেইডাল উঘালি দি ঘাই গছডাল মাৰি পেলাবৰ নহ’লনে?” বৃটিছে অসমীয়াৰ জাতীয়-জীৱনত বিভেদ নীতিৰ বীজ সিচি দিয়াৰ সুবিধাতে ক্ষমতালোভী দেশদ্রোহী-সকলে নিজৰ উদ্দেশ্য পূৰণৰ কাৰণে উঠি পৰি লাগিল। তেওঁ-লোকৰ কোনোৱে অসমক “বেঙলীস্থান” আৰু কোনোৱে “পাকিস্তান” কৰিবলৈ কৰা অপচেষ্টা এই প্ৰসংগতে তেওঁ দাঙি ধৰিছে। শ্বাহুল্লা চৰকাৰৰ দিনত পূব পাকিস্তানৰ পৰা অহা লোকসকলক অসমত হাবিয়ে-বননিয়ে সংস্থাপন কৰাৰ আভাস দি তেওঁ কৈছে—“পাকিস্তানৰ পৰা তুলিবলৈ যিদৰে লানি নিছিগাকৈ আহিবলৈ মৈমনছিঙীয়াসকলক এৰি দিছে লানি লগাই অহা পৰৱৰ্তী মানুহে এইদৰে ঘৰত সোমাবলৈ নিদিয়ো।” এই প্ৰসংগত তেওঁ আৰু কৈছে—“আজি আমাৰ ভিতৰত গণ-সাহিত্য লাগে বুলি সাহিত্যত প্ৰগতিকামীসকলে আচল কথা কৈছে। কিন্তু সেই গণ-প্ৰধান

কৃষক সম্প্ৰদায়ৰ যদি মাটি-ভেঁটিকে এইদৰে লোকক বিলাই দিয়া হয়, তেন্তে পানীত ওপঙি ফুৰা এনে শ্ৰেণীৰ লোকক সাহিত্যই ভৰাব পাৰিবনে?” সেই সময়ৰ চৰকাৰৰ মাটি নীতিও যে প্ৰকাৰতৰে অসম সাহিত্য সভাৰ মূল উদ্দেশ্যৰ প্ৰতিকুলে গৈছিল সেই কথাও তেওঁ দাঙি ধৰিছে। সেয়ে হলেও অসমত বাস কৰা সকলো লোককে তেওঁ অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ লগত মিলি যাবলৈ অনুৰোধ কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰত বঙালীসকলক তেওঁ বিশেষভাবে অনুৰোধ জনাই কৈছে—“ৰাজনৈতিক ক্ষমতাৰ লোভত তেওঁলোকৰ মাজত কুটশাল ওলাই তেওঁলোকক ফালৰি কটাই নিছে। কিন্তু এই অস্বাভাবিক ব্যৱস্থাত তেওঁলোকৰ বংশধৰ সকলেই পিচত তেওঁলোকক দোষিব। যিহেতু, এতিয়াও বঙালী ভাইসকলে এই দূৰদৰ্শিতাৰ সহায় লৈ দকৈ ভাবি চোৱা উচিত। অসমৰ খিলঞ্জীয়া হৈ অসমীয়া সংস্কৃতি গ্ৰহণ কৰি তাক আৰু পৰিপুষ্ট কৰি এটা বৃহত্তৰ জাতি গঠন কৰাহে স্বাৰ্থৰ অনুকূলে যাব।” এই প্ৰসংগত অসমলৈ অহা মুছলমান সকল কেনেকৈ অসমীয়া হৈ গ’ল তাৰ বহুতো উদাহৰণ দি তেওঁ আমাৰ বিভিন্ন সম্প্ৰদায়ৰ মাজত থকা অসূয়া-অশ্ৰীতিবিলাক আঁতৰ কৰিবলৈ কাতৰ আহ্বান জনাইছে। স্বাৰ্থপৰায়ণ, ক্ষমতালোভী কোনো কোনো নেতাই ক্ষমতা দখলৰ চেষ্টাত থাকি অসমীয়া মানুহৰ লগত মিলিব নোৱৰা কৰি ৰখাৰ যত্ন উদঙাই দি তেওঁ সকলোকে সতৰ্ক কৰি দি কৈছে—“অসমত মুছলমানৰ সুকীয়া স্বাৰ্থ নাই, অসম দেশ অসম স্থান হৈয়েই থাকিব। ইয়াত “হিন্দুস্থান” বা “পাকিস্তান” নামত সংঘৰ্ষৰ অপবিত্ৰ স্থান কৰিবলৈ যোৱাসকল মাত্ৰ নৰকলৈ যাব। অসমীয়া জাতি কি হিন্দু কি মুছলমান এই অসমতেই অসমী আউৰ কোলা গুৱাই শান্তিৰে বসবাস কৰিবলৈ সক্ষম হবই হ’ব।” তেওঁ আৰু কৈছে—“পুৰুষানুক্রমে এখন দেশত প্ৰবাসী হৈ থকা বুদ্ধিমানৰ কাম কেতিয়াও হ’ব নোৱাৰে।” স্থপ্তান মিছনেৰী সকলৰ অসমীয়া ভাষা সাহিত্যলৈ অবদানৰ কথা তেওঁ শ্ৰদ্ধাৰে স্মৰণ কৰিও কৈছে—

‘তেওঁলোকে পৰ্বতীয়া ঠাইত অসমীয়া ভাষা কেৱল মাত্ৰ ৰোমান আখৰৰ সহায়ত চলাই পৰ্বতীয়া ভাইসকলক নামত অসমীয়া শিকাই কামত অসমীয়া সংস্কৃতিৰ ওচৰ চাপিবলৈকো বাধা দিছে।’ এনে বিজতৰীয়া আদৰ্শ প্ৰচাৰ নকৰিবলৈ তেওঁ ঋষ্টান মিছনেৰীসকলক আহ্বান জনোৱাৰ লগতে পৰ্বতীয়া ভাইসকলকো অপসংস্কৃতিৰ গ্ৰাসত নপৰিবলৈ সতৰ্ক কৰি দিছে।

অসমত বিশ্ববিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ আগমুহূৰ্ত্তত তেওঁ এই বিশ্ববিদ্যালয় কেনে হ’ব লাগিব সেই বিষয়ে অভিমত দি কৈছিল যে – এই বিশ্ববিদ্যালয়ে অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ প্ৰাণ প্ৰতিষ্ঠা কৰিব লাগিব। “এই বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰতিষ্ঠা হ’ব লাগিব – জাতীয় জীৱনৰ ভেঁটিত।” কিন্তু “তাৰ সিংহ দুৱাৰেদি সকলোৰে সমান প্ৰৱেশ হ’ব লাগিব।” অসমীয়া পঢ়ুৱৈ সমাজৰ সংখ্যা বৃদ্ধি কৰাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি তেওঁ তেতিয়াই কৈছিল – “অসমত আজি ইমান দৰে বাৰে মিছলি লোকসংখ্যা বাঢ়িছে যে এতিয়া ইয়াত অসমীয়া ভাষাটো তেওঁলোকৰ মাজত স্বভাৱতে প্ৰচাৰ হোৱা উচিত। এই সকল লোক যদি অসমীয়াৰ লগত মাত-কথা ভাবৰ আদান-প্ৰদানেৰে এক হৈ নাযায়, উভয়ৰে ভবিষ্যৎ আন্ধাৰ বুলি ধৰিব লাগিব।” এই ক্ষেত্ৰত অসম সাহিত্য সভাৰ দায়িত্ব আৰু কৰ্ত্তব্য সম্পৰ্কে তেওঁ সঁকিয়াই দিছে। তেওঁ ভাবে – “ব্যক্তিগত স্বাধীন চিন্তা আৰু ৰাজহুৱা সীমাবদ্ধ মন্তব্য লগত বিৰোধ ভাঙিবলৈ সাহিত্যেই নিৰপেক্ষ মধ্যস্থ বুলি যদি স্বীকাৰ কৰোঁ, তেন্তে অসম সাহিত্য সভাৰ সুসংগঠন যে জাতীয় কৰ্ত্তব্য এই কথা নকলেও হ’ব।” অসম সাহিত্য সভাৰ জৰিয়তে যাতে সৰ্ব-ধৰ্ম-সমন্বয়ী ভাব গঢ়ি উঠে তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি তেওঁ কৈছে – “সৰ্ব-ধৰ্ম-সমন্বয়ী ভাববিলাকে যদি আত্মাৰ সংযোগ ঘটাব পাৰে, খেল-মেল, গোট-জাতি, ধৰ্ম-সম্প্ৰদায় – এইবিলাক সামাজিক পাৰ্থক্যই বৃহত্তম অসমীয়া জাতি, অসমীয়া সংস্কৃতি গঢ়ি তুলিবলৈ সহায়হে কৰিব, বাধা নিদিয়।”

উনবিংশ অধিবেশনৰ সভাপতিৰ অভিভাষণৰ আৰম্ভণিতে তেওঁ ঘাত-প্ৰতিঘাত-সংঘাত আৰু যুদ্ধবিগ্ৰহৰ মাজেদিয়েই যে মহৎ সাহিত্যৰ সৃষ্টি হয় সেই কথা আঙুলিয়াই কৈছে – সাহিত্য সৃষ্টিৰ কাৰণে “শান্তিৰ সেন্দূৰী আলিয়েই একমাত্ৰ পথ নহয়। .....মনৰ কুক্ৰেত্ৰৰ মাজতেই মানব সমাজে সাহিত্যৰ শান্তি পৰ্ব শুনি আহিছে।” সাহিত্যৰ লক্ষণ সম্পৰ্কত তেওঁ কৈছে – .... “কোনো একোটা সময়ত কোনো কালত সাহিত্যৰ চিন্তাধাৰা কমিলে বা বন্ধ হ’লে সাহিত্যৰ প্ৰগতিশীলতা নষ্ট নাপায়। মহিশালি এখনে ওচৰৰ জীৱন্ত মানুহৰ বসতিৰ কথাকেই সোৱৰাই দিয়ে। .....সামাজিক আদৰ্শ পৰিবৰ্ত্তনৰ লগে লগে সাহিত্যৰ আদৰ্শও নিশ্চয় পৰিবৰ্ত্তন হয় আৰু সেয়ে তাৰ প্ৰগতিশীলতা। .... আদিতৈ ধৰ্মগ্ৰন্থবিলাকেই সাহিত্যৰ ভেঁটি আছিল। সমাজ যেতিয়া একোখন ৰাষ্ট্ৰৰ সুদৃঢ় ভেঁটিত স্থাপিত হ’ল, তেতিয়া ৰাষ্ট্ৰৰ আদৰ্শ অনুযায়ী সাহিত্যই নতুন গঢ় ল’লে।” এই সম্পৰ্কত তেওঁ বৰ্ত্তমান সাহিত্য জন-সাধাৰণৰ সাহিত্য হোৱাৰ ওপৰত আৰু জনসাধাৰণৰ সমস্তাৰাজি সাহিত্যত প্ৰতিফলিত হোৱাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি কৈছে – “সমাজত অৰ্থ চিন্তা, অন্ন চিন্তা নোহোৱা সকলৰ বা কেৱল জ্ঞান পিপাসুসকলৰ বাবে সাহিত্য বিদৰে একালত আত্মবিনোদক বস্তু আছিল, বৰ্ত্তমানৰ বৈজ্ঞানিক প্ৰণালীৰে দহক এজনে চাহি-মুহি খোৱা যুগত সাহিত্য কেৱল আত্মবিনোদক বস্তু হ’লেই জনসাধাৰণৰ গানতৰিব। আগে চাউল কঠা পিচত হৰিৰ কথা যেতিয়া চাউল কঠাৰ ঠাই আত্মবিনোদনে কেতিয়াও ল’ব নোৱাৰে।”

বিংশ অধিবেশনত দিয়া ভাষণখনত তেওঁ বৈজ্ঞানিক সভ্যতা, আন্তৰ্জাতিক আত্মীয়তা পৰ্বত ভৈয়ামত অসমীয়া ভাষা প্ৰয়োগ, অসমীয়া সংস্কৃতিৰ নতুন চিন্তাধাৰা সম্পৰ্কত মূল্যবান মন্তব্য দাঙি ধৰিছে। বিজ্ঞানক তেওঁ মানৱ জাতিক ধ্বংসৰ পথৰ পৰা আঁতৰাই আনিবলৈ বৈজ্ঞানিকসকলৰ প্ৰতি আহ্বান জনাইছে। সেইদৰে

সকলো ৰাজ্য আৰু সকলো দেশৰ মাজত আত্মীয়তা গঢ়ি তুলিবলৈ তেওঁ প্ৰত্যেককে আহ্বান জনাইছে। কিয়নো আত্মীয়তা গঢ়ি উঠিলেহে সকলো ৰাজ্য আৰু দেশ চহকী হ'ব পাৰিব। কিন্তু তাকে কৰিবলৈ যাওঁতে অসমৰ দাঁতি কাষৰীয়া ঠাই বিলাকতো অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ বহুল প্ৰচলন কৰিবলৈয়ো যত্নপৰ হ'ব লাগিব। ৰাষ্ট্ৰভাষা সম্পৰ্কত তেওঁ স্পষ্ট ভাবেই কৈছে— “সৰ্বভাৰতীয় ৰাষ্ট্ৰভাষা হিন্দুস্তানী হোৱাৰ দৰে, প্ৰাদেশিক ৰাষ্ট্ৰভাষাও যেতিয়া সেই সেই প্ৰদেশৰ মাতৃভাষাই হ'ব, এতিয়া অসমীয়া ভাষা খিলঞ্জীয়া সাতাম-পুৰুষীয়া অসমীয়া মানুহৰেই হৈ থাকিব নোৱাৰিব।” অসমৰ পৰ্বত-ভৈয়ামৰ মাজত বিভেদৰ বীজ সিচিবলৈ যোৱা সকলক সতৰ্ক-বাণী শুনাই তেওঁ কৈছে— “কুটনীতিয়ে পৰ্বতীয়া ভাইসকলক বিপথে নি অন্ধকূপত পেলাব নোৱাৰে। বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতি গঠন কৰিবলৈ হ'লে— অসমীয়া সংস্কৃতিৰ এটি নতুন চিন্তাৰ ধাৰা বোৱাই দিব লাগিব।” ইয়াৰ কাৰণে কেৱল অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ পুৰণা সংস্কৃতিৰ আলোচনাই যথেষ্ট নহয়। সেয়ে তেওঁ এই বুলি আহ্বান জনাইছে— “জাতীয় চিন্তাধাৰাক প্ৰগতিৰ প্ৰবাহমান সোঁতত পেলাই নবোন্মেষ দিব পৰা সাহিত্য সৃষ্টি কৰিবলৈ এদল সাহিত্যিক বিশেষ ভাবে গঢ়ি উঠা উচিত। ..... পৰ্বতীয়া ঠাইবিলাকত অসমীয়া ভাষা প্ৰচাৰ এতিয়াৰ দৰে পালমৰা বিধৰ নহৈ যুদ্ধোত্তৰ পৰিকল্পনাৰ অগ্ৰতম আঁচনি হোৱা উচিত বুলি মই ভাবো।” .....প্ৰাদেশিক সাহিত্য চহকী হোৱাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি তেওঁ পণ্ডিত নেহৰুৰ উক্তি দি কৈছে— “ভাৰতীয় প্ৰাদেশিক সাহিত্য যিমানেই পৰিপুষ্ট হয়, সৰ্বভাৰতীয় একতাই সিমানেই বল পাব।” এই ক্ষেত্ৰত পুথি প্ৰকাশক, বাৱসানী, পাঠ্যপুথি নিৰ্বাচনী কমিটী আৰু বিশেষকৈ অসম সাহিত্য সভাৰ গুৰু দায়িত্বৰ কথা তেওঁ সঁকিয়াই দিছে আৰু এই সম্পৰ্কত কেতবোৰ মূল্যবান পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছে।

ছয়োখন অধিবেশনত য'তেই স্মৃতি পাইছে ত'তেই তেওঁ অসমত বাস কৰা সকলোকে অসমখনক আপোন কৰি লবলৈ, অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিক নিজৰ বুলি ভাবিবলৈ কাতৰ আহ্বান জনাইছে। এঠাইত তেওঁ প্ৰশ্ন কৰিছে এইবুলি—“পুৰুষানুক্ৰমে এখন দেশত প্ৰবাসী হৈ থকা বুদ্ধিমানৰ কামনে?” আন এঠাইত আকৌ কৈছে— “বেলেগ জাতি, বেলেগ ধৰ্ম বা সম্প্ৰদায়ৰ ভেঁটিত সুকীয়া ভাবে থাকিব খোজা সকলৰ এখন দেশৰ ভূ-সম্পত্তিত কোনো স্থায়ী অধিকাৰ থাকিব নোৱাৰে।”

oOoOoOo

॥ অম্বিকাগিৰীৰ অভিভাষণ ॥

যি গৰাকী লোকৰ দেশেই প্ৰাণ আছিল, ‘দেশ গেল গেল’ বুলি যি গৰাকী লোক ওৰে জীৱন চাটি ফুটি কৰি আছিল, যি জনৰ কথা আৰু কামৰ মাজত কোনো বিসংগতি নাছিল সেই গৰাকী স্বনামধন্য কবি-সাহিত্যিক আৰু ৰাজনীতিবিদ অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰীয়ে অসম সাহিত্য সভাৰ একবিংশ অধিবেশনত (মাৰ্চ-১৯৫০) সেয়েহে গভীৰ আক্ষেপৰ সূৰত কৈছিল— “মোৰ প্ৰায় গোটেইটো জীৱন দেশৰ গাওঁ-ভূই, চহৰ-নগৰ, নদী-পৰ্বত, বাট-ঘাট, ঘৰ-চোতাল খলক লগাই শাস্তি ভংগ কৰা কথাবিলাক, লিখাবিলাক, প্ৰচাৰবিলাক, কোনোৱে কয় বলিয়াৰ বলকনি, কোনোৱে কয় বজুৱাৰ ভাও, কোনোৱে কয় কাণ্ডজানহীন মহামূৰ্খৰ চিঞৰ-বাখৰ, কোনোৱে কয় দায়িত্বহীন চেলপুৰ অসভ্যালি, উদ্ভঙালি, অশিষ্টাচাৰ। কিন্তু কাৰো এই মন্তব্যবোৰলৈ কেৰেপ নকৰি মই কেৱল দিন-ৰাতি তাকেই গাই বজাই ফুৰিছোঁ।”

অসমৰ সৰ্বপ্ৰকাৰ উন্নতিৰ কাৰণে তেওঁ এইদৰে অসমবাসীক কথাই—
কামে আহ্বান জনাই বহুতৰে লাঞ্ছনা-গঞ্জনা সহিবলগীয়া হৈছিল
যদিও অস্বিকৃতিৰীয়ে কৰা ভবিষ্যৎবাণী আখৰে আখৰে ফলিয়াবলৈ
বেছি দিন নালাগিল।

কৰ্ম বিমুখ অসমীয়া জাতিক তেওঁ কথাত ফুলজাৰী মৰাতকৈ
কামত মন-প্ৰাণ ঢালি দিবলৈ আহ্বান জনাই কৈছিল—“অসমীয়াৰ
ঘৰ-ভেঁটি, ভাষা-সংস্কৃতি, সমাজ, অৰ্থনীতি অস্তিত্ব সকলো বলিশালিত।”
তাক বক্ষা কৰিবলৈ হ’লে সংঘবদ্ধ আৰু কৰ্মমুখী হ’ব লাগিব।
তেওঁৰ বিশ্বাস—“নিজে নিজক বক্ষা নকৰিলে আনে কাকো বক্ষা
নকৰে।” অসমীয়া মানুহৰ “নিজ দেশ, নিজ জন্মভূমি, নিজ
জাতিৰ ভবিষ্যতৰ প্ৰতি শোচনীয় অৱহেলা দেখি তেওঁ অতীৰ্থ
হৈ কৈ পেলাইছিল—“একোডোখৰ নিতন্ত জড়পিণ্ড”—যেন।
জাতীয় উন্নতিৰ কাৰণে আমাৰ সত্ৰানুষ্ঠানবিলাকৰ কোনো আগ্ৰহ
নথকা দেখি তেওঁ কৈছে—“বামৰূপ মিছন, গৌড়ীয় মঠ, ভাৰত
সেৱাশ্ৰম আদিয়ে পৰ্বতীয়া ঠাইত কাম কৰিছে অথচ “শংকৰী
সেৱাধৰ্ম বক্ষক অসমীয়া ধৰ্মাচাৰ্যসকলৰ গাত তত চপা নাই।”
—যি জাতিৰ অতীত ঐতিহ্য শৌৰ্য-বীৰ্যৰ কাহিনীৰে ভৰপূৰ সেই
জাতিৰ কৰ্ম বিমুখ, সাহঁ-শক্তি নোহোৱা আত্মবিশ্বাসহীন হোৱাত
তেওঁৰ অন্তৰ দেই পুৰি গৈছে আৰু একপ্ৰকাৰে মানসিক উন্মাদনাত
অতীৰ্থ হৈ এই বুলি চিৎকাৰ কৰিছে—“মই যদি দেশৰ সৰ্বাধি-
নায়ক, অৰ্থাৎ ডিক্টেটৰ হ’লোহেঁতেন তেন্তে—চিন্তাশীল, বৈজ্ঞানিক
কেইজনমানৰ বিশ্লেষণৰ সহায়েৰে কাৰণ উলিয়াই, মোৰ দেশখনক,
মোৰ জাতিটোক বক্ষা কৰাৰ, গৌৰৱান্বিত কৰাৰ সুদৃঢ় ব্যৱস্থা
হাতত ললোহেঁতেন। সেইটো নহ’ল বাবে, মই আজি সাহিত্য
সভাৰ সভাপতিৰ আসনৰ পৰা পৰ্বত-ভৈয়ামৰ অসমীয়া ৰাইজৰ
ওচৰত আঠ লৈ কৰোঁৰে নিবেদন জনালোঁ নিজক নিজে বক্ষা
কৰিবলৈ কঠোৰ কটকটীয়া সংঘবদ্ধ শক্তিকে সাজু হৈ উঠক। আত্ম

শক্তিকে আত্মবক্ষা নকৰিলে, আন কোনেও আপোনাক বক্ষা নকৰে।”

অভিভাষণখনৰ আৰম্ভণিতে সাহিত্য সম্পৰ্কে তেওঁৰ নিজস্ব
অভিমত দিওঁতেও জাতীয় আদৰ্শ সাৰোগত কৰি সাহিত্য সৃষ্টি কৰিবলৈ
সাহিত্যিক সকলক আহ্বান জনাইছে। তেওঁ ভাবে—“জীৱনত
আত্মজ্ঞান, আত্মবিশ্বাস, আত্মশুদ্ধা, আত্মমৰ্যদাৰ অনুভূতিটো যিমানৈ
স্পষ্ট, প্ৰখৰ আৰু সতেজ হৈ বৰ্তিব, সেই জীৱনৰ বিৰাট উজ্বল
প্ৰতিবিম্ব বুকুত লৈ যিমানৈই মহান সাহিত্যৰ সৃষ্টি হ’ব। সেই
সাহিত্যইহে মানবীয় মনোজগতত একচ্ছত্ৰী অধিকাৰ থাপি, মানবৰ
সকলো দুৰ্বলতা, অপূৰ্ণতা, কলুষ, ক্লেদ, গ্লানি, নীচতা, ভীকতা, ক্লেশ,
দৈন্য ধ্বংশ কৰি তাক নিখুঁত মানবীয় ৰূপত প্ৰকৃতিস্থ কৰি তুলিব।
সেয়ে বিশ্বমানবীয় সাহিত্য।” এটা জাতিৰ জাতীয় অস্তিত্ব আৰু
জাতীয় সন্মানৰ ওপৰত কোনোবাই কুঠাৰাবাত্ত কৰিবলৈ আগবাঢ়ি
আছিলে আত্মবক্ষা কৰিবৰ কাৰণে তাক বাধা দিবই লাগিব। তেওঁৰ
মতে—“জানৰ দ্বাৰা আক্ৰমিত হলে তাক যিকোনো উপায় কোণলেৰে
চূৰ্ণ কৰি আত্মবক্ষা কৰিবলৈকে কোনো বাধা-নিষেধ, নিয়ম-কাৰণ মনা
উচিত নহয়।” অসমৰ ভাষা-সংস্কৃতি, সমাজ-অৰ্থনীতিৰ ওপৰত চাৰিও
ফালৰ পৰা প্ৰচণ্ড আক্ৰমণ হোৱা দেখি তেওঁ এই খেদ প্ৰকাশ
কৰিছিল।

সাহিত্যিক সম্পৰ্কতো তেওঁ একেই মনোভাব পোষণ কৰিছে—
“যি সাহিত্যিকে দেশক, জাতিক তথা জগতৰ মানব প্ৰাণীক সকলো
প্ৰকাৰ দুৰ্বলতাৰ পৰা মুক্ত কৰিব পাৰিব সেই সাহিত্যইহে প্ৰকৃত
মানবত্বৰ বিকাশ কৰিব পাৰিব। মানবত্বৰ বিকাশ কৰি তোলা ভাব-
চিন্তাই—“দেশক আৰু জাতিক মহত্ব আৰু বিৰাটতুলৈ আগুৱাই নিব
পাৰে” বুলি তেওঁ ভাবে। তেওঁৰ মতে—“মানবীয় সাহিত্যৰ সৃষ্টি
হয় ভেটিয়া, যেতিয়া সাহিত্যকাৰ জনৰ মনোজগত দেশ মাতৃকাৰ,
জাতি আৰু মানব ভ্ৰাতৃত্বৰ সেৱাৰ আসক্তিতে উদ্ভাসিত হয়, সত্যনিষ্ঠা,
সততা, পবিত্ৰতা, নিঃস্বার্থতা, যশ-মান, পদ-মৰ্যদা, নিস্পৃহতা আৰু

বজ্রকঠোৰ নিৰ্ভীকতাৰে পৰিপ্লুত হয়।”

অভিভাষণখনত তেওঁ অবৈধ অনুপ্ৰবেশকাৰীয়ে অসমৰ গাওঁ-ভূমি বেৰি ধৰা, অসমত থাকিও এক বিশেষ ভাষিক গোষ্ঠীৰ লোকে অসমীয়াৰ লগত মিলা-প্ৰীতিৰে থাকিবলৈ ইচ্ছা নকৰা, অসমৰ ওপৰত ধৰ্মগত আৰু ভাষাগত এই দুয়োটাৰে অবিৰাম আক্ৰমণ চলা, পৰ্বতীয়া অসমীয়া ভাইসকলক ভৈয়ামৰ অসমীয়াৰ বিৰুদ্ধে উচতাই দিয়া, অসমক বংগভাষী প্ৰধান অঞ্চল কৰিবলৈ তলে তলে ষড়যন্ত্ৰ কৰা আদি জাতীয় সমস্ৰাবিলাকবিষয়ে অস্বিকাগিৰীয়ে সাবধান হ’বলৈ তেতিয়াই সঁকিয়াই দিছিল। “শ্ৰীমন্ত শংকৰৰ মহৎ অসমীয়া জাতি সংগঠনৰ জীৱন্ত উদাৰ গতিটোৰ মূৰত টাঙোন মৰা” সকলৰ কথা তেওঁ এই খিনিতে উল্লিখ কৰিছে। অসমীয়া জাতিটোক সেই সকলেই ভাগ ভাগ কৰিছে বুলি তেওঁ সেইসকলক দোষাৰোপ কৰিছে।

দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ সময়ত অসমৰ আৰ্থিক, সামাজিক, ভাষিক আৰু সাংস্কৃতিক জীৱনলৈ নামি অহা বিপৰ্যয়ৰ কথাও তেওঁ অভিভাষণ-খনত উল্লেখ কৰিছে। ১৯৪২-৪৩ চনত ঘটী ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় ঘটনা প্ৰবাহে অসমৰ জাতীয় জীৱনত গভীৰ প্ৰভাৱ পেলায়। এই সময় ছোৱাতে বংগত হোৱা দুৰ্ভিক্ষ আৰু সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ পৰা বক্ষা পাবলৈ অসমত আশ্ৰয় লোৱা বংগভাষীসকলে অসমৰ সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত কিছু খেলি-মেলি লগোৱাৰ আভাস তেওঁ দিছে। জাপানৰ আক্ৰমণত ব্ৰহ্মদেশৰ পৰা ভাগি অহা ভাৰতীয় সকলে অসমত থিতাপি ললেহি যদিও অসমৰ অৰ্থনীতিত ইয়াৰ প্ৰভাৱ নপৰাকৈ নাথাকিল। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধয়ো সকলো দিশতে প্ৰভাৱ পেলালে। এইবিলাক বৰ্ণনা অসমীয়া সাহিত্যৰ কোনো এপাততেই ফুটি নুঠিল বুলি তেওঁ আক্ষেপ কৰিছে। অৱশ্যে ১৯৫০ চন মানৰ পিচত অসমীয়া সাহিত্যত উল্লিখিত বিষয়ৰ ওপৰত গল্প উপন্যাস আদি ৰচিত হৈছে। অসম আৰু অসমীয়াৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ হকেই তেওঁ আজীৱন যুঁজিছিল যদিও ভাৰতৰ ঐক্য আৰু সংগতিত যাতে কোনোও বাধা জন্মাব

নোৱাৰে তাৰ প্ৰতিও তেওঁ সচেষ্ট আছিল। “ভাৰতৰ একত্ব সম্পাদনাৰ উপায়” হিচাপে তেওঁ হিন্দী ভাষাক ভাৰতৰ একমাত্ৰ ভাষা হিচাপে শিক্ষাৰ বাহন কৰিবলৈ, প্ৰত্যেক ৰাজ্যতে ভাৰতীয়ৰ পৰিচয় অটুট ৰাখিবলৈ ৰাজ্য বা প্ৰদেশবিলাকৰ নিজ ভাষা আৰু সাংস্কৃতিক উপযুক্ত ৰক্ষণা-বেক্ষণ দি ৰাখিবলৈ পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছে। এই প্ৰসংগত তেওঁ বিভিন্ন ভাষা-ভাষীৰ অধিবাসীসকলক যি ঠাই বা যি প্ৰদেশত বাস কৰে সেই ঠাই বা প্ৰদেশৰ জনসাধাৰণৰ লগত এটা হৈ মিলি যাবলৈ আহ্বান জনাইছে। অসমীয়া আৰু বঙালীৰ মাজত মাজে-সময়ে ঘটি থকা বিৰোধৰ কথা আঙুলিয়াই কৈছে—বঙালীসকলে যদি “অসমীয়াৰ লগত সদ্ভাৱেৰে নচলে, তেন্তে তাৰ পৰিণামত অসমৰ লগত ভাৰতৰো যি শান্তি শৃংখলাত আঘাত পৰিব তাৰ বাবে একমাত্ৰ বঙালীসকলেই দায়ী হ’ব।” —যি অঞ্চলতেই বাস নকৰক কিয় তাৰ স্থানীয় সকলৰ সৈতে মিলি ল’লেহে সম্প্ৰীতি সৌহাৰ্দ দৃঢ় হ’ব।

অসমীয়া জাতি যে সংকীৰ্ণমনা নহয়, অসমীয়াসকলে বে সকলোকে আপোন কৰি লবলৈ বিচাৰে এই কথাও তেওঁ দাঙি ধৰিছে। অসমীয়া জাতিৰ সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতিৰ অতীত ইতিহাস বিশ্লেষণ কৰি তেওঁ কৈছে—“আমি অসমীয়া! হিন্দু, বৌদ্ধ, ট্ৰাইবেল, মুছলমান মিলি আমি অসমৰ অসমীয়া—ভাৰতীয় মহাজাতিৰ অন্তৰ্ভুক্ত আমি অসমীয়া জাতি! অসম অসমীয়াৰ দেশ! বিৰাট ভাৰতীয় পৰিয়ালৰ এটা পৰিয়াল অসমীয়াৰ অসম দেশখন নিজ ঘৰ, —যিদৰে ভাৰত-মাতাৰ বঙালী পৰিয়ালটোৰ নিজ কোঠা বা ঘৰ বংগ, বিহাৰী পৰিয়ালটোৰ নিজ কোঠা বা ঘৰ বিহাৰ।” সেয়ে তেওঁ অসমলৈ অহা সকলক এই বুলি সতৰ্ক বানী শুনাইছে—“নিজৰ এজন হৈ থাকিবলৈ আহিলে দিব, লুণ্ঠনকাৰী শান্তি ভংগকাৰী হৈ আহিলে নিদিব।”

পৰৰাজ্যলোভী যড়যন্তকাৰীৰ অভিসন্ধি মৰিমূৰ কৰিবলৈ তেওঁ অসম প্ৰেমী সকলোকে কাতৰ আহ্বান জনাইছে। তেওঁৰ স্পষ্ট কথা— “হিন্দুৱেই হওঁক নাইবা মুছলমানেই হওঁক, যোৱা অসমৰ অসমীয়া সমাজৰ শান্তি-শৃংখলা নিৰাপত্তাত আঘাত কৰিব, তাৰেই অসমত ঠাই নাই।” অসমত ধৰ্ম উন্মাদী আৰু ভাষা সম্প্ৰসাৰণবাদী এই দুটা অভিসন্ধিয়ে ক্ৰিয়া কৰি থকাৰ আভাস দি তেওঁ কৈছে—ধৰ্ম উন্মাদী সকলে অসমক পাকিস্থান কৰিবলৈ আৰু ভাষা সম্প্ৰসাৰণবাদী সকলে অসমক লৈ বৃহত্তৰ বংগ কৰিবলৈ সপোন দেখি আহিছে। এই দুয়োটা হ'ল অসমক ভালপোৱা সকলৰ শত্ৰু। সেয়ে তেওঁ শেষত সকলোৰে ওচৰত এইবুলি মিনতি জনাইছে— “অসমীয়া ৰাইজ! পৰ্বত-ভৈয়ামৰ অসমীয়া ভাই ভনী! আজি আপোনাৰ দেশ, আপোনাৰ অস্তিত্ব কমিউনিষ্ট, পাকিস্থানীষ্ট, বেঙ্গলীষ্ট তিনিওটা শত্ৰুৰ দ্বাৰা ভীষণভাবে আক্ৰান্ত; এই আক্ৰমণত কমিউনিষ্ট জিতিলে আপুনি হ'ব মস্কোৰ অধীন, পাকিস্থানীষ্ট জিতিলে আপুনি হ'ব পাকিস্থানৰ গোলাম; আৰু বেঙ্গলীষ্টে জিতিলে আপুনি পৰিব বংগৰ দাসত্বত। এই তিনিটাৰ যি কোনো এটাৰ দাসত্বত পৰিলেই অসমীয়াৰ মৃত্যু। এতিয়া আপোনালোকে স্থিৰ কৰক, এই তিনিওটা যড়যন্তত আত্ম-সমৰ্পণ কৰি নিশ্চিহ্ন হৈ যোৱা কলংকিত সাহিত্যকে সৃষ্টি কৰিব, নে বীৰৰ দাপেৰে প্ৰকৃত অসমীয়াৰ তেজোদীপ্ত চিনাকীৰে বিশ্বো-জ্বলকাৰী মহান সাহিত্যৰ সৃষ্টি কৰিব?

কিন্তু কোনোটোৰে দাসত্বত নপৰিবলৈকে বন্ধপৰিকৰ হওক। আত্মৰক্ষা কৰিবলৈকে অদম্য উৎসাহেৰে সাজু হৈ উঠক, নিৰ্ভীক বীৰ দাপেৰে আগবাঢ়ক। শই-শই, হেজাৰ-হেজাৰ অসমীয়া ডেকা-গাভৰু কঠোৰ নিয়মানুবৰ্তিতাবে, সুশৃংখলিত দৃঢ়তাবে, আজি আমাৰ মাতৃ-ভূমিৰ, ভাষা-সংস্কৃতিৰ, সমাজ অৰ্থনীতিৰ ঘোৰ দুৰ্দিনত কঠোৰ সেৱাত্ৰতেৰে কৰ্মক্ষেত্ৰত জুপিয়াই পৰক; যাওক, এনে সেৱাত্ৰতী শৃংখলিত এদল আমাৰ পৰ্বতীয়া ভাইসকলৰ ঘৰে ঘৰে,— যাওক,

এদল অকামিলা, ধোৱা-লোৱাত, অনভিজ্ঞ, অশিক্ষিত, একাধৰত পৰি থকা প্ৰত্যেকখন গাঁৱৰ চোতালে-পহুলিয়ে,— যাওক এদল অসমৰ হাটে বজাবে, ধৰক এদলে— একাগ্ৰতাৰে সাহিত্য সেৱাত,— যাওক এদল পণ্ডিত হৈ পৰি থকা মাটি কেঁচুৰিলৈ। পৰ্বতীয়া অসমীয়াসকলক নিজৰ বুকুলৈ টানি আনক, গাঁৱলীয়া সকলৰ মনত শিক্ষাৰ জাতীয় চেতনা জগাই তোলাক— নিজ দেশৰ মাটিখিনিৰ লগত নিজ দেশৰ ভাই-ভনী কিটিৰ নাড়ীৰ সম্বন্ধ স্থাপন কৰি একাগ্ৰতাৰে বিৰাট সাহিত্য সৃষ্টি কৰক,— হাট-বজাৰৰ বেহা-বেপাৰ হাতত লওক;— মাটি কেঁচুৰিত খেতি কৰি অপৰ্যাপ্ত খাদ্য শস্য উৎপন্ন কৰক,— অসমীয়া সাহিত্যৰ বিৰাট সূৰণ ঘটাই তোলাৰ পথ বিৰাটভাবে মুকলি কৰক!

00

॥ ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ অভিভাষণ ॥

কবি সমালোচক, গবেষক ডিম্বেশ্বৰ নেওগে অসম সাহিত্য সভাৰ দ্বাদ্ৰিংশৎ অধিবেশনত (নলবাৰী-৬৫) জাতীয় সাধনা, জাতীয় সাহিত্য আৰু মাতৃ-ভাষা সম্পৰ্কে দিয়া জ্ঞানগৰ্ভ আৰু উদ্দীপনাময় কথাখিনি অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ কাৰণে সঞ্জীৱনী সূৰ্যাস্বৰূপ।

অসমীয়া জাতিৰ নতুন জীৱনৰ বাবে এই জাতীয় সমাবোহত ‘মৰে অসম জীয়ে কোন? জীয়ে অসম মৰে কোন?’ এই বিজয় হুঙ্কাৰ দি তেওঁ কৈছিল: “অগ্ৰপূৰ্ণ হৈ অসমীয়েই সবাওটিকে অন্ন যাচিছে। স্তন্যময়ী হৈ পুত্ৰ পোষ্য সদৌকে পুণ্ড পীযুষ পিয়াইছে: তাৰ বাবে অসমবাসী ধন্য আৰু চিৰগৌৰৱান্বিত……… কিন্তু স্বাধীনতা লাভৰ পিছত অসম আজি নিষ্ঠুৰ ভাবে অৱহেলিত, এই লাঞ্ছনা

দূৰ কৰিবলৈ অসমীৰ পুত্ৰ-পৌষ্য সকলো, একগোট হৈ অসমীৰ গৌৰৱ অন্মান কৰি ৰাখিব লাগিব।” অসমৰ গৌৰৱ অন্মান ৰাখিবৰ কাৰণে তেওঁ এনেকৈয়ে কৈছে : ‘যি অসমীৰ হিয়া কুসুমতকৈও কোমল, আৱশ্যকমতে সি বজ্জতকৈয়ো কঠিন বুলি চিনাকি দিব লাগিব। ..... ভাৰতৰ উন্নতি সাধন আমাৰ দ্বিতীয় দায়িত্ব নহয় অসমৰ উন্নতি সাধনৰ ভিতৰেদিয়েই আমি ভাৰতৰ উন্নতি সাধিব লাগিব। জগতৰ ভিতৰত অসমক ধনে-ধানে, মানে-যহে, এখন আদৰ্শ ৰাষ্ট্ৰ কৰি গঢ়ি তোলাই আমাৰ একমাত্ৰ ধ্যান হোৱা উচিত; আৰু তেতিয়াহলৈই অসমে ভাৰতৰ প্ৰতি এক শ্ৰেষ্ঠ সেৱাৰ কাৰ্য কৰা হ’ব।’

বিদেশী নাগৰিক বহিকাৰ কৰাৰ দাবীত অসমত আজি যি অভূতপূৰ্ব জন-জাগৰণ হৈছে, অসমবাসীয়ে নিজৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ কাৰণে যি সংগ্ৰাম কৰিছে সেয়া যেন নেওগৰে ভবিষ্যত বাণী আছিল। কিয়নো প্ৰতিভাশালী কবি সাহিত্যিক সকলক ‘ভবিষ্যত দ্ৰষ্টা’ বুলি কোৱা হয়। ডিম্বেশ্বৰ নেওগৰ মনত কৈশোৰৰ পৰা এটা ভাবে ক্ৰিয়া কৰি আছিল। তেওঁৰ নিজৰ ভাষাত সেই ভাৱ হ’ল— “অসম অচিৰে পুনৰ নাৱে-গাঁৱে হ’ব।” সেই কামৰূপ প্ৰাগজ্যোতিষৰ পুৰণি গৌৰৱ অসমত ন-কৈ পুনৰ উজলি উঠিব; ইয়াৰ কাৰণে তেওঁ “অসমীয়া জাতীয় সাধনা”ৰ তীব্ৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। তেওঁ কৈছে— ‘অধঃপতিত জাতিৰ উদ্ধাৰৰ একমাত্ৰ মহামন্ত্ৰ হ’ল জাতীয় সাধনা। গৌৰৱময় অসমৰ বীৰ-বীৰজ্ঞানসকলৰ অতুলনীয় দেশপ্ৰেমৰ উদাহৰণ দি তেওঁ কৈছে ‘সেই অসমীয়া জাতি আজি দীন হ’লেও হীন কেতিয়াও হ’ব নোৱাৰে।’ সেই গৌৰৱ-ময় ঐতিহ্য ঘূৰাই আনিবৰ কাৰণে তেওঁ অসমীয়া জাতিক জাতীয় বীৰসকলৰ আদৰ্শৰে উদ্বুদ্ধ হ’বলৈ আৰু জাতীয় ভাষা-সাহিত্যৰ মহান শিকনি গ্ৰহণ কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছে। এই যিনি-তেই তেওঁ ভাষা-সাহিত্য আৰু জাতিৰ ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধৰ কথা দাঙি ধৰিছে। এটা জাতিৰ উন্নত ভাষা-সাহিত্যই সেই জাতিৰ গৌৰৱৰ পৰিচয়

দিয়ে। অসমীয়া ভাষা, সাহিত্য, সমাজ আৰু জাতি সম্পৰ্কত কৈছে, “পৃথিৱী এৰি পাৰ্ৱ দিবলৈ আশা কৰা যেনে বাতুলতা অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য অবিহনে অসমীয়া জাতি আৰু অসমীয়া জাতি অবিহনে অসমীয়া সমাজ আৰু অসমীয়া ৰাজ্য পালন, তেনেকৈয়ে অদূৰ ভবিষ্যতত দিনৰ সপোন হ’ব।” আকৌ মাতৃ-ভাষাক যেনেদৰে অনাদি বুলিব পাৰি, জাতীয় সাহিত্য তথা জাতীয় চিন্তাৰ সূঁতিও তেনেদৰে অনাদি বুলিব পাৰি। অসমীয়া জাতিয়ে অসমীয়া ভাষা বা অসমীয়া চিন্তাধাৰাক গঢ় দিলে, নে অসমীয়া ভাষা বা চিন্তাধাৰাই অসমীয়া জাতিক গঢ় দিলে সঠিককৈ কোৱা টান; কিন্তু এই ত্ৰিবেণী যেন অনাদি কালৰ পৰা দিন-ৰাতিৰ নিচিনা সৌভাগ্য, দুৰ্ভাগ্যৰ ভিতৰেদি অব্যাহত ভাবে চিৰকাল বৈ আহিছে।” এই প্ৰসঙ্গতে তেওঁ অসমীয়া জাতিৰ চিন্তাধাৰত শংকৰদেৱ আৰু বেজবৰুৱাৰ অবদানৰ কথা শ্ৰদ্ধাৰে স্মৰণ কৰিছে। অসমীয়া জাতীয় ভাৱধাৰাত শংকৰদেৱে যেনেকৈ মহাপুৰুষীয়া চিন্তা ধাৰাৰ প্ৰবাহ বোৱাই পঞ্চদশ শতিকাৰ ভাৰতীয় তথা জাগতিক চৈতন্যৰ লগত অসমীয়া জাতীয় চৈতন্যৰ লগ লগালে ঠিক তেনেদৰে বেজবৰুৱাই ভাৰতীয় আধুনিক চিন্তাধাৰাৰ লগত অসমীয়া চিন্তা ধাৰাৰ সম্পৰ্ক ঘটালে।

জাতীয় সাহিত্যইহে জাতিৰ প্ৰকৃত মহিমা ঘোষণা কৰে। জাতিৰ কালিকা জাতীয় সাহিত্যতহে লুকাই থাকে। সেয়ে তেওঁ সাহিত্যিকসকলক জাতীয় সাহিত্যৰ সাধনা কৰিবলৈ কাতৰ আহ্বান জনাইছে। সেইবুলি তেওঁ এই কথাও সঁকিয়াই দিবলৈ পাহৰা নাই যে— “অসম ৰাজ্যৰ ভিতৰত বা অসমীয়া ভাষাত লিখা কিতাপ মাত্ৰেই যে অসমীয়া সাহিত্য নহয় তাকো মনত ৰাখিব লাগিব। যি সাহিত্যই অসমীয়াৰ অতীত আৰু বৰ্তমানৰ চিন্তাধাৰাৰ ভিতৰেদি ভবিষ্যতলৈ ভুমুকিয়াই চাইছে সেয়াহে অসমীয়া সাহিত্য। এই সময়ত অকল জাতি বুলি নহয়, মানৱ সৰূপেও ভাবিব লগা হৈছে : হয় মৰণ, নহয় জীৱনৰ প্ৰকৃত উপায়।” ঐশ্বৰ্যসম্পন্ন জাতীয় সাহিত্যই জাতিৰ মাহাত্ম্যৰ কথা ঘোষণা কৰে।

প্রতিভা সম্পন্নলোকে নিজৰ জাতীয় মন আৰু ধ্যান ধাৰণাৰ বলতহে উন্নত পৰ্যায়ৰ সাহিত্য সৃষ্টি কৰিব পাৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে তেওঁ মাধৱ কন্দলি, শঙ্কৰদেৱ, বাম সবস্বতী, অনন্ত কন্দলি, শ্ৰীধৰ কন্দলিৰ লিখনিৰ কেইটামান মহান চৰিত্ৰ আৰু বেজবৰুৱা, চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা আৰু হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ কেইটামান মহৎ কবিতালৈ আঙুলিয়াই এনেদৰে মন্তব্য কৰিছে—“অনুকৰণশীলতা মূলতে বান্দৰৰ স্বভাৱৰ প্ৰতিভা সদায় সৃষ্টিধৰ্মী। কিন্তু জাতীয় মনৰ কাচডোখৰৰ ভিতৰেদি চাব নোৱাৰিলে জাতীয় প্ৰতিভাৰ বৰ্ণালী কেতিয়াও দেখিবলৈ পোৱা নহয়।” আমাৰ বুৰঞ্জী, সাহিত্য ৰঘুনাথ চৌধুৰী, ভোলানাথ দাসৰ কাব্য, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ চনেট, ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ উপন্যাস আদিত ‘অসমীয়া জাতীয় প্ৰতিভাৰ বিকাশ’ কিদৰে ফুটি উঠিছে তাক তেওঁ আলোচনা কৰিছে। এই সম্পৰ্কে কৰা তেওঁৰ তুলনাও চমৎকাৰ হৈছে। তেওঁ কৈছে, “ইংৰাজী ব্ৰেকভাৰ্ছ ছন্দৰ অনুসৰণে অসমীয়া প্ৰবাহমান ছন্দত কবিতা লিখিলে ৰমাকান্ত ভোলানাথ : কিন্তু কি কাব্য? অভিমন্যু বধ, সীতা হৰণ : যেন ঠেঙাৰ ভিতৰত তিয়নি চুৰীয়া। ইংৰাজী চনেটৰ নিয়ম অনুসৰি হেম গোস্বামীয়ে কবিতা লিখিলে; কিন্তু কি? “কুকুৰাঠেঙীয়া সেই আখৰ কেইটি” ইত্যাদি : জানিবা হেঁটৰ তলৰ টিকনি। ইংৰাজী নৱেল দেখি ৰজনীকান্তই উপন্যাস লিখিলে; কিন্তু তাক পঢ়ি আমি সাত সাগৰ, তেৰ নদীৰ সিপাৰৰ কিবা উমঘাম পাওঁ জানো? তাত আমি পাওঁ ককাদেউতাই জুহালৰ কাষত বহি পেঘেনিয়াই কোৱা মানৰ দিনৰ সাধু।” আনৰ ভালখিনি আনিবলৈ যাওঁতে সেইখিনি যাতে ‘অসমীয়া জাতিৰ খাৰ খোৱা, জিভাত সদায়েই কচি লগা হয়’ এই বুলি তেওঁ নতুন বংশধৰ সকলক আহ্বান জনাইছে। আমাৰ সাহিত্যত যাতে “লোকৰ গেলা খালৰ পানী” নোসোমায় আমাৰ সাহিত্যিকসকলে যেন “খাল কাটি ঘৰিয়াল নচপয়” সেইবুলি তেওঁ অনুৰোধ জনাইছে। সেই কাৰণেই তেওঁ নিজৰ সমাজ তথা জাতীয় পৰিবেষ্টনৰ প্ৰতি

অকপট হ’বলৈ আহ্বান জনাইছে। তেওঁৰ ভাষাত : কপটালি আৰু কৃত্ৰিমালিৰ ভূমুকিয়েই সাহিত্যৰ পতনৰ সূনিচিত লক্ষণ বুলি বুজিব লাগিব।” আনহাতে অনুকৰণ প্ৰিয়তাই যাতে আমাৰ জাতীয় জীৱনক গ্ৰাস নকৰে তাৰ প্ৰতিও তেওঁ সাৱধানবাণী শুনাইছে। ভাৰতীয়ৰ আত্মা আৰু প্ৰাণ স্বৰূপ বেদ, উপনিষদ, ৰামায়ণ, মহাভাৰত, গীতা, ভাগৱতৰ আদৰ্শক বিসৰ্জন দিয়াৰ কাৰণে তেওঁ কৈছে—“বৰ্তমান ভাৰতে হাতৰ মানিক দলিয়াই পেলাই ৰঙচঙীয়া কাচ বুটলি লৈছে।”

অসমীয়া জাতি আৰু অসমীয়া সাহিত্যৰ গৌৰৱ ব্যাখ্যা কৰি তেওঁ কৈছে—“অসমীয়া জাতিৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্যও কেতিয়াও পতনুৱা নাছিল আৰু সি জাতীয় বৈশিষ্ট্য সম্পূৰ্ণৰূপে ধাৰণ কৰিছিল।” অসমীয়া মহৎ প্ৰাণৰ চিন্তা থকা কাৰণেই “কীৰ্তন” পাঁচশ বছৰৰ পিছতো জাতি, ধৰ্ম, বৰ্ণ নিৰ্বিশেষে সকলোৰে আদৰ হৈ থকা কথালৈ তেওঁ আঙুলিয়াইছে। সাহিত্যৰ লগত সমাজৰ বা জাতিৰ সম্বন্ধ আলোচনা কৰোতে তেওঁ কৈছে—“জাতিৰ অতীতৰ বিষয়ে যেতিয়া আন সাক্ষী একো নাথাকে, ভাষা-সাহিত্য তাত আগবাঢ়ি আহে; কিয়নো ভাষা-সাহিত্য জাতিৰ আত্মপ্ৰকাশৰ এক ঘাই সূঁতি।” সাহিত্যৰ উত্থান-পতনৰ লগত সমাজৰ উন্নতি-অবনতিও বহুখিনি নিৰ্ভৰ কৰে। কেৱল উত্থান-পতনেই নহয়—সাহিত্যৰ কচি আৰু ৰচনা ৰীতিৰ লগতো সমাজৰ কথা বহু পৰিমাণে জড়িত থাকে। সেয়ে তেওঁ কৈছে—“এটা হীন জাতিয়ে এটা মহৎ সাহিত্য গঢ়িব নোৱাৰে।” একো একোটা জাতিক একো একোজন মহাপুৰুষে নেতৃত্ব দিয়ে। জাতিৰ সামাজিক সাধনাৰ ক্ষততহে একো একোজন মহাপুৰুষৰ আবিৰ্ভাব হয়। মহাপুৰুষ সকলে যুগ-যুগান্তৰলৈ একোটা জাতিক উদ্ধাৰ কৰি থৈ যায়। আমাৰ জাতীয় জীৱনৰ তেনে এজন মহাপুৰুষৰ আৱশ্যকতাৰ কথা তেওঁ পুনৰ দোহাৰিছে। এই প্ৰসংগত তেওঁ ৰাজনাৰায়ণ বসুৰ

সাধনাৰ ফলত বঙ্গী ববীন্দ্র নাথক পোৱা কথা আৰু মানবতাবাদী কছৰ ঐকান্তিক ইচ্ছাৰ ফলত ফ্ৰান্সে নেপোলিয়নক পোৱা কথালৈ আঙুলিয়াইছে। আনহাতে ভবিষ্যতদৰ্শী সাহিত্যৰ ৰচনা কৰাৰ প্ৰসংগত তেওঁ থমাছ মূৰ আৰু ফ্ৰেন্সিছ বেকনৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। থমাছ মূৰ আৰু ফ্ৰেন্সিছ বেকনৰ লিখনিত প্ৰকাশ পোৱা আশা-আকাংক্ষা দুশ বছৰ মানৰ পিচত বাস্তৱত পৰিণত হৈছিল। আমাৰ জাতীয় জীৱনত বীৰ পূজাৰ অভাৱ, আৰু এচামৰ ভাষা সংস্কৃতিৰ প্ৰতি অশ্ৰদ্ধায়ে তেওঁৰ মনত ক্ষোভৰ সৃষ্টি কৰিছে। অকল জাতীয় বীৰসকলৰ ক্ষেত্ৰতেই নহয়, মহাপুৰুষসকলৰ জন্মস্থান; চিৰপূজনীয় মহাত্মা সকলৰ সমাধি ভূমি আৰু স্মৃতি স্থানবোৰ উজ্বল কৰি ৰাখিবৰ কাৰণে তেওঁ পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছে। তেওঁৰ মতে “এনে একোটা স্মৃতি চিহ্নই যেনে প্ৰেৰণা যোগাব পাৰে, শ-শ পুথি বা বক্তৃতাই তেনে কৰিব নোৱাৰিব পাৰে।”

অভিভাষণখনত অসমীয়াৰ শৌৰ্য-বীৰ্যৰ কথা উল্লেখ কৰি তেওঁ যেনেকৈ আত্মতুষ্টি লাভ কৰিছে, তেনেকৈ অসমীয়াৰ দুৰাবস্থায়ো তেওঁক চিন্তাত পেলাইছে। ব্যাপক “অনুপ্ৰবেশৰ বানপানীয়ে অসমক গিলে-গিলে কৰিছে” বুলি তেওঁ কেতিয়াবাই আশংকা কৰিছিল। অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যত নতুন উন্মেষ আৰু নতুনৰ স্বপ্ন নতুন হৈ থকা কাৰণে তেওঁ ক্ষোভ প্ৰকাশ কৰিছে। ইয়াৰ কাৰণে তেওঁ ধাৰাবাহিক তীব্ৰ সমালোচনাৰ যে আৱশ্যক আছে তাক কৈছে আৰু অসম সাহিত্য সভাক কাৰ্যকৰী বাৱস্থা ল’বলৈ আহ্বান জনাইছে। অসমীয়া জাতিৰ পুনঃ সংস্থাপনৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি অসমীয়া সাংস্কৃতিক সংহতি আৰু আধ্যাত্মিক ঐক্য পুনৰ গঢ়ি তুলিবলৈ তেওঁ গুণীজনক অনুৰোধ জনাইছে। ধৰ্ম নীতিৰ সু-সময় ঘটাই সকলোৰে মাজত মহান ভাৱধাৰা প্ৰচাৰ কৰিব পাৰিলেহে আমাৰ জাতীয় জীৱন সবল হ’ব। কুট-নীতিৰে পৰ্বত-ভৈয়ামৰ মাজত ভেদা-ভেদ সূঁতুৱাই দিলে, সামাজিক হৰুন্ধিয়ে আমাক হৰ্বল কৰিলে আৰু

শংকৰদেৱৰ পাচৰ ধৰ্ম প্ৰচাৰকসকলৰ দূৰদৰ্শিতাৰ অভাৱৰ কাৰণে “অসমীয়াৰ বুকুৰ পৰা নানা জন-জাতি ফাটি গ’ল।” তেওঁৰ নিজৰ ভাষাত শংকৰদেৱৰ সেই বিশ্বজনীন নীতি অনুসৰণ কৰা হ’লে অসমে চিৰকালৈ নানা সাময়িক সংকটৰ পৰা সহজে নিজক ৰক্ষা কৰি চলিব পাৰিলেহেঁতেন নিশ্চয়।”

অসমীয়া জাতীয়তা এসময়ত অসমীয়াৰ প্ৰাণৰো প্ৰাণত সোমাই আছিল আৰু এতিয়া সেই জাতীয়তা বাহিৰৰ বক্তৃতা আৰু ৰচনাত ব্যৱহাৰ কৰা এটা ধুনীয়া শব্দত পৰিণত হৈছে বুলি তেওঁ কঠোৰ সমালোচনা কৰিছে। তেওঁৰ মনত প্ৰথমতঃ নীচাত্মকা আৰু দ্বিতীয়তঃ স্বার্থান্ধতা-এয়ে অসমৰ জাতীয়তা ধ্বংস তথা স্বাধীনতা হৰণৰ মূল কথা। তত্ত্বদৰ্শী নেওগৰ এই কথা কেতিয়াও নুই কৰিব নোৱাৰি।

মাতৃ-ভাষাক অনাদৰ কৰা সকলৰ প্ৰতিও তেওঁ সান্নিধ্য বানী শুনাইছে। মাতৃ-ভাষাৰ মহিমা সম্পৰ্কে তেওঁ আলোচনা কৰি পিচত কৈছে “যি দেশত মাতৃ-ভাষা অৱহেলিতা, সেই দেশৰ দুৰ্দশাৰ অন্ত নাই; তাৰ প্ৰমাণ আজিৰ আত্মবিস্মৃত ভাৰতবৰ্ষ, যি জাতিৰ মাতৃ-ভাষা লাঞ্চিত, সেই জাতিক দুৰ্ভাগ্যই খালি ভগা জুয়ে খেদাদি খেদে: তাৰ সাক্ষী আজিৰ মুমূৰ্ছ অসমীয়া জাতি।” মাতৃ-ভাষাই যুগে যুগে নতুন ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰাটোও একো আচৰিত কথা নহয়। সেই বুলি বিদেশী ভাষাৰ শব্দই মাতৃ-ভাষাৰ ওপৰত অবাধ আধিপত্য বিস্তাৰ কৰিবলৈ গ’লে হিতে বিপৰীতহে হ’ব। “বিদেশী শব্দ গ্ৰহণৰ নিশ্চয় এক সীমা আছে, তাৰ অতীত হ’লে মাতৃ-ভাষাৰ জীৰ্ণকাৰী শক্তি নষ্ট হয়; আৰু নতুন শব্দ গঢ়নৰ মূলমন্ত্ৰ হ’ল সি মাতৃ-ভাষাৰ জাতীয় প্ৰতিভাত খাপ খাই পৰিব লাগিব।”

মাতৃ-ভাষাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰোতে তেওঁ বৰ্তমান অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাপক চিন্তা-চৰ্চাৰ অনুশীলন নোহোৱাৰ কাৰণে ক্ষোভ প্ৰকাশ কৰিছে। এই প্ৰসংগত তেওঁ ফাৰ্ছী সাহিত্যৰ খ্যাতনামা বুৰঞ্জী লেখক এডৱাৰ্ড ব্ৰাউনৰ স্মৰত স্মৰ মিলাই কৈছে— “একোটা জাতিৰ ভাষাৰ অধঃপতনে সেই জাতিৰ ধ্বংসৰ আগজাননী দিয়ে।” জাতীয় ভাষা-সাহিত্যৰ এনে সমস্তা সমাধানৰ দায়িত্ব যে সাহিত্য সভাৰ সেই কথাও তেওঁ গঁকিয়াই দিছে ও ইয়াৰ বাবে আৱশ্যকীয় পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছে।

ৰাজ্যভাষাৰ প্ৰসংগত তেওঁ কৰা উক্তি তাৎপৰ্যপূৰ্ণ। তেওঁ কৈছে—
 “ৰাজ্যিক ভাষাৰ এককতাই বিভিন্ন ভাষাৰ অস্তিত্ব অস্বীকাৰ নকৰে;
 কিন্তু ৰাজ্যৰ তথা সদৌ ৰাজ্যবাসীৰ উন্নতিৰ হকে সেই বিভিন্ন
 ভাষাবোৰে খলুৱা মূল ভাষাৰ শাসন মানি চলাবহে ইংগিত দিয়ে।”
 এই প্ৰসংগত তেওঁ অকল নগাভূমিত থকা একুৰিবো ওপৰ ভাষাক
 অসমীয়া ভাষাই মধ্যস্থতা কৰাৰ কথা আঙুলিয়াই দিছে। অসমত
 অসমীয়াক ৰাজ্যভাষা বুলি চলাবলৈ দ্বিধা কৰা সকলক ‘অশলাগীৰ
 কাম’ বুলি আখ্যা দিছে। অসমীয়া জনা-বুজা মানুহে ‘স্থায়ী
 অতিথি’ৰ লগত বিদেশী ভাষাৰে কথা পতা কাৰ্যবোৰো তেওঁ নিন্দা
 কৰিছে। তেওঁ কৈছে; অসমীয়া ঘাইকৈ লেখা-পঢ়া জনা লোকৰ
 ভিতৰত এনে পাপ যিমান দেখিবলৈ পোৱা হয়, আন কোনো
 সন্মানিত জাতিৰ মাজত সিমান দেখিবলৈ পোৱা নহয়। শেষত
 জাতিৰ কল্যাণৰ কাৰণেই অসমৰ অসমীয়া ভাষাক একমাত্ৰ ৰাজ্য-
 ভাষা হিচাপে ঘোষণা কৰিবলৈ তেওঁ চৰকাৰক সাৱধান কৰি
 দিছে। *

* অসমবানী, ২১ মাৰ্চ—১৯৮০

॥ জ্ঞাননাথ বৰাৰ অভিভাষণ ॥

১৯২২ চনতে “অসমত বিদেশী” নামৰ পুথি লিখি তেতিয়াই
 অসমবাসীক নিজৰ অস্তিত্বৰ কাৰণে সচেতন হবলৈ সঁকিয়াই দিয়া
 জ্ঞাননাথ বৰাই অসম সাহিত্য সভাৰ পঞ্চত্ৰিংশ অধিবেশন
 (তেজপুৰ—১৯৬৮)তো সভাপতিৰ আসনৰপৰা পোন প্ৰথমেই
 কৈছিল—“এই সভাপতিৰ পদ মই কেতিয়াও বাঙা কৰা নাছিলোঁ।
 মই ভাবিছিলো মোৰ বাকী জীৱন কাল অসমৰ গুণ গান গাই আৰু
 বেহ-কপ চাই কটাম। মোৰ ওপজা দিনৰে পৰা অসম আইৰ
 স্মৃ-দিন নেদেখিলোঁ। .....পৰ দেশৰ পৰা অসংখ্য লোক আহি চকুৰ
 আগতে আইৰ পৰা খাক-মণি অলংকাৰ এপদ-এপদকৈ কাঢ়ি নিলে।”
 অভিভাষণখনৰ সামৰণিতো অসমীয়া জাতিটো যে সংগ্ৰাম কৰি বৰ্তি
 আছে সেই কথা উল্লেখ কৰি গভীৰ হৃথেৰে কৈছে—আজি যিদিনে
 চোৱা সেই দিনে অসমীয়া নাই। অসমীয়া মাতৃ-কথা ক্ৰমে ক্ৰমে
 শুনিবলৈ নোপোৱা হৈছে। ইয়াতেই আমাৰ দুৰ্দশাৰ অন্ত পৰা
 নাই। চিৰকাল অসমীয়া ভাষা কোৱা কিছুমান মানুহেও আমাৰ
 প্ৰাচীন দেশখন খণ্ড-বিখণ্ড কৰিবলৈ আন্দোলন কৰিব লাগিছে।
 কোনে অসমীয়া ভাষাক ৰক্ষা কৰিব? কোনে অসমীয়া জাতিক
 ৰক্ষা কৰিব? কোনে অসম দেশখনক ৰক্ষা কৰিব? আজি কেউ
 পিনৰ পৰা মানুহে অসমক আক্ৰমণ কৰিছে। বাহিৰৰ পৰা কৰিছে।
 ভিতৰৰ পৰাও কৰিছে। মহাভাৰতত অভিমন্যুক সপ্তৰথীয়ে বেৰি
 আক্ৰমণ কৰাৰ দৰে আজি আমাক চাৰিওপিনৰ পৰা আক্ৰমণ
 কৰিছে। আমাৰ নিজৰ অস্তিত্বৰ অৰ্থে দিনে-নিশাই অবিৰাম
 যুঁজিব লাগিছে। আমাৰ কেউদিনে সংগ্ৰাম। পূবে সংগ্ৰাম,

পশ্চিমে সংগ্রাম, উত্তৰে সংগ্রাম, দক্ষিণে সংগ্রাম। এই সংগ্রামত কোনে যুদ্ধ কৰি আমাক উদ্ধাৰ কৰিব? এই সংগ্রাম নতুন নহয়। এশ বছৰ আগেয়ে ইংৰাজে অসম দেশ অধিকাৰ কৰাত আমাৰ মানুহে এনেকুৱা এটা সংগ্রামত যুঁজি নিজৰ ভাষাক উদ্ধাৰ কৰিব লগাত পৰিছিল। সেই সংগ্রামত কোনে যুঁজিলে? কেৱল সাহিত্যিকে। .... আজিও এই সংগ্রামত সাহিত্যিকেই যুঁজ কৰিব লাগিব। আনকি আমি আশা কৰিব নোৱাৰোঁ। অসম সাহিত্য সভাই এই সংগ্রামতো যুঁজিব লাগিব।” সাহিত্যিক সকলক জাতীয় কৰ্তব্য পালন কৰিবলৈ তেওঁ এনেদৰে আহ্বান জনাইছিল।

স্বৰ্গীয় বৰাই তেওঁৰ অভিভাষণত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ গতানুগতিক ইতিহাস ব্যাখ্যা নকৰি বৰ্তমান অসমৰ ৰাজনৈতিক অৱস্থাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত তিনিটা যুগত বিভক্ত কৰি অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ বৈশিষ্ট্যৰ কথা আলোচনা কৰিছে। তেওঁ অসমীয়া জাতিক শক্তিমন্ত কৰাৰ উদ্দেশ্য আগত ৰাখিহেই অভিভাষণখনত এনেদৰে আলোচনা কৰিছে। তেওঁ ভাবে সাহিত্যৰ লগত ৰাজনীতিৰ ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক আছে। সেয়ে ৰাজনৈতিক অৱস্থাৰ পৰিবৰ্তনৰ লগে লগে সাহিত্যৰো পৰিবৰ্তন হয়। তেওঁ ভাগ কৰা এই ৰাজনৈতিক বিভাগ কেইটা হ’ল— (১) ৰজাদিনীয়া স্বাধীন অসমৰ অৱস্থা (২) ইংৰাজৰ দিনৰ পৰাধীন অসমৰ অৱস্থা (৩) ভাৰতৰ স্বাধীনতাৰ লগে লগে লাভ কৰা স্বাধীন অসমৰ অৱস্থা।

ৰজাদিনীয়া স্বাধীন অসমৰ দিনত লেখক সকলে সৃষ্টি কৰা সাহিত্য ধৰ্ম প্ৰধান আছিল আৰু সেইযুগৰ সাহিত্য সকলো কালে ঐশ্বৰ্যময় আছিল। কামৰূপীয় পণ্ডিতসকলৰ তাত্ত্বিক শাস্ত্ৰ বৈষ্ণৱ পণ্ডিত আৰু কবি-সাহিত্যিকসকলৰ বৈষ্ণৱ ধৰ্মগ্ৰন্থ আৰু শংকৰদেৱকে প্ৰমুখ্যে কবি-সাহিত্যিক সকলৰ ভাগবত-গীতা আদিৰ অনুবাদ কৰ্ম, মন্ত্ৰ-সাহিত্য আৰু বিশেষকৈ কমতাপুৰ, কোচ আৰু আহোম ৰাজত্বৰ দিনত ৰচনা কৰা সাহিত্য ৰাজিয়েই “অসমীয়া সাহিত্যৰ ধৰণী” বুলি

তেওঁ কৈছে। তেওঁৰ ভাষাত— “এইবিলাকেই আমাৰ জাতীয় প্ৰাণৰ একমাত্ৰ জীৱনী-শক্তি অৰ্থাৎ আমাৰ জাতিয়ে ইয়াৰ পৰা সাৰ গ্ৰহণ কৰি নিজক জীয়াই ৰাখি পৰিপুষ্ট কৰিছে আৰু কৰিব। আমিও ইয়াৰ কোলাত ডাঙৰ দীঘল হৈছোঁ।” এইযুগৰ বৈষ্ণৱ সাহিত্য সম্পৰ্কত তেওঁ কৈছে— “মহাপুৰুষৰ আগেয়ে বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ অন্বেষণে যে কামৰূপ স্পৰ্শ কৰিছিল তাৰ প্ৰমাণ প্ৰাকুশংকৰী যুগৰ পুথিবোৰত পোৱা যায়। সেইবোৰে কামৰূপীয় ৰাইজৰ মন বৈষ্ণৱ ধৰ্মত দীক্ষিত কৰি শংকৰৰ প্ৰচাৰৰ বাট মুকলি কৰিছিল। বহুকাল আগেয়ে কামৰূপত এই ধৰ্মৰ বীজ পাতোৱা হৈছিল। শংকৰে ছটা বস্ত্ৰ পাইছিল, এটা বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ চৌৱে খেলোৱা কামৰূপ, আনটো পূৰ্বৰ কবিসকলৰ সাহিত্য। এই সাহিত্যৰ শকাৱলী আৰু ছন্দ ঘাইকৈ প্ৰয়োগ কৰি শংকৰে নিজ প্ৰতিভাৰে এখন বহল সাহিত্য সৃষ্টি কৰিছিল।

পৰাধীন অসমৰ সাহিত্য সম্পৰ্কত তেওঁ কৈছে— “যিবিলাকে দেশৰ শাসন চকৰি ঘূৰায়, সিবিলাকে সৰ্ব ক্ষমতাৰ অধিকাৰী হৈ দেশৰ সাহিত্যৰো পৰিধি স্থিৰ কৰে। তেওঁলোকৰ নিৰ্দেশ অনুসৰি সাহিত্যই এটা নিৰ্দ্ধাৰিত পথ অনুসৰণ কৰি গতি কৰে।” গতিকেই সেই যুগৰ সাহিত্যকে স্বাধীন মনেৰে কোনো কথা লেখিব নোৱাৰিছিল। ৰাজনীতি আৰু অৰ্থনীতি সম্পৰ্কীয় কোনো ধৰণৰ পুথি ৰচনা হোৱা নাছিল। আনহাতে ভাল কাব্য, উপন্যাস, নাটক লেখিবলৈ লেখক সকলে উপযুক্ত পৰিবেশ নাপালে। এই প্ৰসংগত তেওঁ কৈছে— “ৰাজধানী দেশৰ ধৰণী। পৃথিৱীৰ সকলো মানুহে ৰাজধানীক আকোৱালি নিজ নিজ দেশৰ সাহিত্য চহকী কৰিছে। লণ্ডন, পেৰিচ, বাৰ্লিন, ৰোম আদি ইউৰোপীয় ৰাজধানীবোৰৰ ইতিহাসে এই কথাৰ প্ৰমাণ দিছে।” আমাৰ ভাৰতবৰ্ষতো কলিকতা, ভাৰতবৰ্ষ আৰু বংগ-দেশৰ দীৰ্ঘ দিন ধৰি ৰাজধানী হৈ থকা কাৰণে বংগদেশৰ সাহিত্যিক-সকলে সাহিত্য ৰচনা কৰিবলৈ এখন বিৰাট পঢ়ুৱৈৰ সমাজ আৰু অনুকূল আনহাতে ইংৰাজৰ দিনত আমাৰ অসমীয়া মানুহে নিজৰ ভাষা-সাহিত্যৰ অন্তিম ৰক্ষাৰ কাৰণে দীৰ্ঘ দিন সংগ্ৰামহে কৰিবলগীয়া হৈছিল।

সেইকাৰণে আমাৰ লেখক সকলে সততে অতীত অসমৰ গৌৰৱময় কাহিনীকে লৈ কাব্য-উপাঙ্গ, নাটক আদি ৰচনা কৰিছিল। গতিকে আমাৰ সাহিত্য পুৰণি সাহিত্যৰ দৰে চহকী নাছিল। কিন্তু এই যুগৰ সাহিত্যিকসকলে আমাৰ ভাষাটোৰ এটা সুন্দৰ আৰ্হি সৃষ্টি কৰি গ'ল। জ্ঞাননাথ বৰাৰ ভাষাত—“ভাষাৰ আৰ্হি, অভিধান আৰু ব্যাকৰণেই পৰাধীন অসমৰ সাহিত্যৰ অমূল্য দান।”

তৃতীয় যুগটোত আমাৰ সাহিত্যৰ পৰিধি বিস্তৃত হ'ল। তেওঁৰ ভাষাত আমাৰ লেখকে অসমৰ সীমা অতিক্ৰম কৰি ভাৰতত বিচৰণ কৰিয়েই ক্ষান্ত নাথাকিল কোনো কোনোৱে ভাৰতৰো সীমা অতিক্ৰম কৰিলে। কিন্তু সেয়ে হলেও বাৰংবাৰিক সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত আমি এতিয়াও চহকী নহয়। সেই কাৰণে তেওঁ ইংৰাজীত পাৰদৰ্শিতা অৰ্জন কৰি সেই বিষয়ৰ পুথি-পাজি অসমীয়ালৈ অনুবাদ কৰি অসমীয়া সাহিত্যক সকলো ফালেদি চহকী কৰিবলৈ আহ্বান জনাইছে। কিয়নো আধুনিক জগতৰ চিন্তাধাৰা কোন ফালেদি গতি কৰিছে সেই কথা জানিবলৈ হ'লে ইংৰাজী সাহিত্যৰ ওচৰ চাপিবই লাগিব। সকলোৰে কাৰণে ইংৰাজী আয়ত্ব কৰাটো কষ্টসাধ্য। গতিকে অনুবাদ সাহিত্যৰ উন্নতি সাধিবলৈ তেওঁ সাহিত্যিকসকলক আহ্বান জনাইছে। এই প্ৰসংগত তেওঁ উন্নত দেশবোৰত অনুবাদ সাহিত্য চহকী কৰাৰ বাৱস্তাৱলীৰ কথাও আঙুলিয়াই দিছে।

ইংৰাজী ভাষা-সাহিত্যৰ কথা কওঁতে তেওঁ ভাৰতবৰ্ষ তথা অসমৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনৰ শিক্ষানুষ্ঠান সমূহত শিক্ষাৰ মাধ্যম ইংৰাজী ৰখোৱাৰ সপক্ষেই যুক্তি দিছে। অৱশ্যে আমাৰ আঞ্চলিক ভাষাবোৰৰ দ্ৰুত উন্নয়নৰ ওপৰতেই তেওঁ গুৰুত্ব দিছে। তেওঁৰ মতে ভাৰতবৰ্ষত মিলনৰ আৰু ঐক্যৰ ভেঁটি ইংৰাজীয়েহে স্থাপন কৰিছে আৰু সেই কাৰণেই প্ৰায় দেবশ বছৰ বিশ্ববিদ্যালয়বোৰত শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে থকা ইংৰাজী ভাষাটোক ততালিকে বৰ্ত্তন কৰাৰ তেওঁ পক্ষপাতী নহয়। ইংৰাজী ভাষাৰ হকে পোষকতা কৰা

কাৰণে তেওঁক কোনোবাই দোষাৰোপ কৰিব পাৰে বুলি তেওঁ নম্ৰতাৰে সৈতে কৈছে—“মই এজন অসমীয়া। আমাৰ অসমীয়া ভাষাক আমাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম এতিয়াই কৰিব পাৰিলে অতিশয় আনন্দ পাম। কিন্তু আমি ভবিষ্যতলৈ চাব লাগিব। আমাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যমৰ ওপৰত অসমীয়া জাতিৰ ভবিষ্যৎ নিৰ্ভয় কৰিছে। এই বিষয়ে আমি দুৰদৰ্শী হ'ব লাগিব। জাতীয় ভাবৰ বাগীয়ে যাতে আমাৰ মন মতলীয়া কৰিব নোৱাৰে তাৰ কাৰণে সতৰ্ক হ'ব লাগিব।” সেই কথা চিন্তা কৰিয়েই তেওঁ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ মাধ্যম অসমীয়া কৰাৰ আগে আগে আমাৰ ভাষাটোক কেনেকৈ অনুবাদৰ দ্বাৰা সমৃদ্ধ কৰিব পাৰি তাৰ কাৰণে তেওঁ এখন আঁচনিও অভিভাষণখনত দাঙি ধৰিছিল। উল্লেখযোগ্য যে সেই আঁচনিৰ বহু কেইটা পৰামৰ্শ ই বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পাঠ্য পুথি সমন্বয়ৰক্ষী কমিটীয়ে গ্ৰহণ কৰা দেখা গৈছে। দুৰদৰ্শী বৰাই আনকি এই উদ্দেশ্য “অসমীয়া সাহিত্যৰ ভবিষ্যৎ” নামৰ এখন সৰু পুথিও লেখি উলিয়াইছিল। বিশ্ববিদ্যালয়ে আঞ্চলিক ভাষা অসমীয়াক মাধ্যম হিচাপে গ্ৰহণ কৰোতে যাতে আমাৰ ভাষা শুদ্ধ আৰু নিৰ্ভাঁজ অসমীয়া হয় তাৰ কাৰণে অসম সাহিত্য সভাৰ সহায় লবলৈয়ো তেওঁ সঁকিয়হে দিছিল।

শিক্ষাৰ মাধ্যমৰ বিষয়ে কওঁতে তেওঁ “ৰাষ্ট্ৰভাষা”ৰ কথাও উল্লেখ কৰিছে। হিন্দীক তেওঁ ৰাষ্ট্ৰভাষা কৰাৰ পক্ষপাতী নহয়। ইয়াৰ বহুত যুক্তি দি তেওঁ ইংৰাজীকে উমৈহতীয়া ভাষা হিচাপে লবলৈ পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছে। ইংৰাজীক ৰাষ্ট্ৰভাষা কৰিব নোৱাৰিলে সংস্কৃতকে কৰিব লাগে—এয়ে আছিল তেওঁৰ অভিমত। সংস্কৃতৰ পক্ষে তেওঁ যুক্তি দি কৈছে—সংস্কৃত বৰ্ত্তমান মৃত হ'লেও “ভাৰতৰ প্ৰগত সংস্কৃত এনেভাবে সংযুক্ত যে য'তে ভাৰত ত'তে সংস্কৃত আৰু য'তে সংস্কৃত ত'তে ভাৰত। সংস্কৃতৰ দাপোনত সকলোৱে ভাৰত যাত্ৰাৰ দিবা মূৰ্ত্তি দেখিব। ভাৰতৰ সৰহ ভাগ ভাষাৰ জননী সংস্কৃতে নিজৰ জীয়ৰীসকলক চিৰকাল সাবটি ধৰিব।” এই সন্দৰ্ভত

তেওঁ মৃত ভাষা হিব্রু ইজৰাইলত ৰাষ্ট্ৰভাষা কৰাৰ কথা আঙুলিয়াই দিছে।

অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাপক প্ৰচাৰৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি তেওঁ কৈছে— “ভাষাৰ বল বৃদ্ধি কৰিবলৈ প্ৰচাৰৰ বাহিৰে আন উপায় নাই। গোটেই জগতত প্ৰচাৰ কৰিয়েই ইংৰাজী ভাষাক আন্তৰ্জাতিক ভাষা কৰা হৈছে। গোটেই ভাৰতত প্ৰচাৰ কৰিয়েই হিন্দীক সৰ্বভাৰতীয় ভাষা কৰিবলৈ হিন্দী ভাষা-ভাষীলোকে দেহে-কেহে চেষ্টা কৰিব লাগিছে।” সেই কথা সোঁৱৰায়ে তেওঁ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য সীমান্তৰ পাৰ্বত্য অঞ্চলত আৰু কোঁচবেহাৰত প্ৰচলন কৰিবলৈ অসম সাহিত্য সভাক সঁকিয়াই দিছে। এখন বৃহৎ পঢ়ুৱৈ সমাজ গঢ়ি তুলিবলৈয়ো তেওঁ লেখক-লেখিকাসকলক আহ্বান জনাইছে। তেওঁ কৈছে— “বেয়াই হওঁক ভালেই হওঁক আমাক লাগে শ-শ পুথি। পুথিৰ সংখ্যা বঢ়াটোৱেই আমাৰ আদি কাম।” সময়ত আমি নিৰুপ্ত বুলি ভবা কিতাপবোৰেও পঢ়ুৱৈ সমাজ গঢ়াত যথেষ্ট সহায় কৰে। ইংৰাজী আৰু বাংলা সাহিত্যৰ দৰেই আমাৰ সাহিত্যৰ দৰেই আমাৰ সাহিত্যৰো এখন বৃহৎ পাঠক সমাজ গঢ়িবৰ কাৰণেই এনে ধৰণৰ সাহিত্য সৃষ্টি কৰাটো একো দোষণীয় নহয় বুলি তেওঁ যুক্তি দিছে সেইবুলি সময়ত এইবিলাকৰো সমালোচনা হোৱা উচিত বুলি তেওঁ মন্তব্য দিছে। আমাৰ সাহিত্যত চিন্তাশীল প্ৰবন্ধ বা কিতাপৰ আৱশ্যকতাৰ কথাও তেওঁ বাৰে বাৰে দোহাৰিছে। উন্নতমানৰ উপন্যাস আৰু নাটক ৰচনাৰ ওপৰতো তেওঁ গুৰুত্ব দিছে। আমাৰ সাহিত্যত তুলনামূলক আৰু গবেষণামূলক সাহিত্যৰ যে অভাব সেই কথাও তেওঁ উল্লেখ কৰিছে। প্ৰকাশক-সকলকো তেওঁ যিবোৰ পুথিয়ে আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ মৰ্যদা বঢ়ায় তেনে পুথি ছপাবলৈ অনুৰোধ জনাইছে।

অভিভাষণখনৰ শেষৰ ফালে তেওঁ অসমৰ বিপদৰ সন্নিৱেশত অসম সাহিত্য সভাৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিছে। অসমত

উদ্ভৱ হোৱা জীৱন-মৰণৰ সমস্যাবিলাকৰ ক্ষেত্ৰত সংকীৰ্ণ ৰাজনীতিয়েই যে দায়ী তাক তেওঁ দ্বাৰ্হীন ভাষাত প্ৰকাশ কৰিছে আৰু ইয়াৰ বিৰুদ্ধে সংগ্ৰাম কৰিবলৈ কবি-সাহিত্যিকসকলক আহ্বান জনাইছে। তেওঁৰ ভাষাত — “সাহিত্যৰ গৰ্ভত অসীম শক্তি লুকাই আছে। ইয়াৰে কবিৰ নোৱৰা কাম জগতত নাই। এটা জাতিৰ ভাগ্যৰ চকৰি সাহিত্যই ঘূৰাব লাগিছে। পৃথিৱীত আজিলৈকে যিবিলাক ধৰ্ম বিপ্লৱ হৈছে, সমাজ বিপ্লৱ হৈছে সকলোৰে গুৰিত সাহিত্যই।” গতিকে তেনে “মহাশক্তিময় সাহিত্যৰ চৰণ”ত শৰণ লৈ দেশৰ খ্যাতি বঢ়াবলৈ তেওঁ সাহিত্যিকসকলক কাতুৰ্বাদ জনাইছে। অসমীয়া সাহিত্যিকসকলেও সকলো বিষয়ৰ উন্নত মানৰ পুথি ৰচনা কৰি অসম দেশখনক সকলোফালে জয়-জয়, ময়-ময় কৰি তোলে যেন— ইয়াকে কামনা কৰি তেওঁ অভিভাষণখনৰ মোখনি মাৰিছে।

)] ÷ × ÷ [

॥ হেম বৰুৱাৰ অভিভাষণ ॥

অসম সাহিত্য সভাৰ ঊনচত্বাৰিংশ সন্মিলন (ধুবুৰী-১৯৭২)ৰ সভাপতি হেম বৰুৱাৰ অভিভাষণখন কেবাটাও দৃষ্টিকোণৰ পৰা তাৎপৰ্যপূৰ্ণ। অভিভাষণখন অযথা দীঘলীয়া কৰা নাই। আনহাতে গতানুগতিক বিধৰো হোৱা নাই। অসমীয়া ভাষা সাহিত্য সম্পৰ্কে ইয়াত তেওঁ পোনপটীয়াকৈ আলোচনা কৰিছে। অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী, প্ৰকৃত সাহিত্য, ৰাজ্যিক ভাষা, সংস্কৃতি আৰু ভাষাৰ সংঘাত, সাহিত্যত সমাজবাদ, ৰাজনীতি আৰু সাহিত্য, অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশ, স্থায়ী আৰু অস্থায়ী সাহিত্য, সাহিত্যত প্ৰগতিবাদ, পুথিভঁৰাল, অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব, গোৱালপাৰা আৰু অসম সাহিত্য সভা সম্পৰ্কে অভিভাষণখনত উল্লেখ কৰিছে।

উল্লিখিত বিষয় সমূহৰ বিষয়ে তেওঁ বিশদ আলোচনা কৰা নাই, অথবা গতানুগতিক ধৰণেৰে বিষয় সমূহ ভাগ ভাগ কৰিও দেখুওৱা নাই। অথচ অভিভাষণখন পঢ়ি গ'লে এই সকলো বিষয়েৰে আভাস পোৱা যায়। কম কথাত মূল কথা দাঙি ধৰি তেওঁ বিচক্ষণতাৰ পৰিচয় দিছে। উদাহৰণ স্বৰূপে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী সম্পৰ্কে তেওঁ আলোচনা কৰোঁতে ‘ভাৰতীয় আন প্ৰান্তীয় সাহিত্যৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্য হৈ ক্ৰমবৰ্দ্ধমান ‘ইভোলিউছন’ৰ বুৰঞ্জী নহয়, বৈপ্লৱিক পৰিবৰ্ত্তনৰহে বুৰঞ্জী’ সেই কথা উল্লেখ কৰিছে। তেওঁৰ মতে বহিঃশক্তিৰ আক্ৰমণ নহ'লে যি কোনো ভাষাৰে একান্ত মনেৰে সাহিত্য চৰ্চা কৰাত সুবিধা হয়। অসমৰ ক্ষেত্ৰত যে ইয়াৰ বাতিক্ৰম হৈছিল, সেই কথা আঙুলিয়াই দি বেজবৰুৱা, গোহাঞিবৰুৱা আদিয়ে কিহৰ ভিত্তিত সৃষ্টিমূলক সাহিত্য ৰচনা কৰিবলগীয়া হৈছিল সেই কথা কৈছে।

শংকৰ-মাধৱ এই মণি-কাঞ্চনৰ সংযোগত অসমীয়া সাহিত্য কেনেদৰে সৰ্বভাৰতীয় আদৰ্শাত্মক সাহিত্য হৈ পৰিছিল, এই যুগৰ সাহিত্যই অনাথৰী সমাজত কেনেদৰে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল, সেই বিষয়ে তেওঁ চমুকৈ উল্লেখ কৰিছে। এই হুজুনা মহাপুৰুষে অসমীয়া সাহিত্যক নিজস্ব ৰূপ দিয়া আৰু ইয়াক মহিমামণ্ডিত কৰাৰ প্ৰসংগত তেওঁ উদাৰ বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰি কৈছে—‘যি ধৰ্মই অলপ গুণ বিস্তাৰ কৰি লবলৈ শিকাইছে সেই ধৰ্ম যে বিশ্ব বৰেণ্য সন্দেহ নাই।’

হেম বৰুৱাৰ মতে যি সাহিত্যত জনসাধাৰণৰ জীৱন মূৰ্ত্তি-মন্ত্ৰ হৈ উঠে সেয়াই প্ৰকৃত সাহিত্য। তেওঁ ভাবে শুদ্ধ পথেৰে পৰিচালিত গণতান্ত্ৰিক সমাজবাদেহে দেশ আৰু সমাজ নিয়াৰিকৈ সজাব পাৰিব। ইয়াৰ কাৰণে অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক, সামাজিক সাংস্কৃতিক এই সকলোবিধৰ শোষণ নিমূল কৰাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে।

হেম বৰুৱা এজন বিশিষ্ট ৰাজনীতিবিদ। কিন্তু তেওঁৰ খ্যাতি ৰাজনীতিৰ জগতখনতে সীমাবদ্ধ হৈ থকা নাই। বৰং কবিসাহিত্যিক হিচাপে তেওঁৰ স্থান বহু ওপৰত। অসমৰ বাহিৰতো তেওঁ খ্যাতনামা সাহিত্যিক হিচাপে সুপৰিচিত। ৰাজনীতিৰ সংকীৰ্ণ-তাই তেওঁক কেতিয়াও স্পৰ্শ কৰিব পৰা নাছিল। সেয়েহে তেওঁ অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ আসনৰ পৰা স্পৰ্শভাবে কব পাৰিছিল : “দেশখন সৰু সৰু গোটত বিভক্ত কৰি কোনো এজন ব্যক্তিয়ে ৰাজনৈতিক ক্ষমতা পাব পাৰে। সম্প্ৰদায় বিশেষে ‘আমাৰ সম্প্ৰদায়ৰ এজন মন্ত্ৰী হৈছে’ বুলি ‘মানসিক তৃপ্তি’ পোৱাৰ বাহিৰে সম্প্ৰদায়-টোৰ অৱস্থা একেদৰেই “পানীত হাঁহ নচৰা হৈ থাকে।” অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ আসনৰ পৰা কোৱা এইখিনি কথা নিশ্চয় গুৰুত্বপূৰ্ণ।

মাতৃভাষাৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি তেওঁ কৈছে—আন ভাষাৰ শব্দ প্ৰয়োগ কৰাত কেতিয়াও আপত্তি থকা উচিত নহয়। অৱশ্যে সেই শব্দ হাড়-হিমজুৰে নিজৰ ভাষাত জীৱ যোৱা হ'ব লাগিব। সেইদৰে পৰিবেশৰ লগত খাপ খোৱা শব্দহে প্ৰয়োগ কৰা উচিত।

উনৈশ পিঠিৰ ভাষণখনত তেওঁ অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশ সম্পৰ্কে নিচেই চমুকৈ আলোচনা কৰিছে। জুৰ্জ্বৰিত নিম্পেৰিত সকলৰ কাহিনী সাহিত্যত প্ৰতিফলিত কৰাৰ ওপৰত তেওঁ বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে। মহৎ সাহিত্য সম্পৰ্কে তেওঁৰ অভিমত বৰ স্পষ্ট। তেওঁ কৈছে—“যি সাহিত্যই সৰহ সংখ্যক মানুহৰ অন্তৰ স্পৰ্শ কৰে, সেয়ে ভাল সাহিত্য। গভীৰ ভাবে অন্তৰত সাঁচ বহুৱাব পৰাটো ভাল সাহিত্যৰ লক্ষণ। অসমীয়া উপন্যাস সম্পৰ্কে আশাবাদী মনোভাব পোষণ কৰি তেওঁ কৈছে—সংখ্যাৰ ফালৰ পৰা তাক হ'লেও ভালকৈ ৰচিত কিতাপে সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰে। এই ফালৰ পৰা অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ সাৰ্থকতাৰ

নাছিল। অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি শ্ৰীতীৰ্থ নাথ শৰ্মা
প্ৰমুখ্যে তেওঁৰ গুণমুগ্ধ সকলৰ অনুৰোধ উপেক্ষা কৰিব নোৱাৰি সন্মত
হয় আৰু উনচত্বাৰিংশ অধিবেশনৰ সভাপতি, নিৰ্বাচিত হয়। ভগ্ন
স্বাস্থ্যৰেই তেওঁ কোনোমতে সভাৰ কাৰ্য পৰিচালনা কৰিলে। জনতাৰ
বৰেণ্য নেতাজনৰ ভগ্ন স্বাস্থ্য দেখি, অস্পষ্ট কথা শুনি বহুতেই সেইদিনা
নীৰৱে চকুলো টুকিলে।

হেম বৰুৱাই অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতি হৈ বিশেষ
একো কৰিব নোৱাৰিলে বুলি তেওঁৰ পত্নী শ্ৰীঅনু বৰুৱাই অনুশোচনা
কৰিছে। কিন্তু অসমীয়া সাহিত্য আৰু অসমৰ বিভিন্ন সমস্যা সমাধানৰ
কাৰণে সংসদী সদস্য হিচাপে হেম বৰুৱাই যিখিনি কৰিলে, সেই
কথা অসমৰ ৰাইজে কেতিয়াও পাহৰিব নোৱাৰে। *

---

* দৈনিক অসম, ৯ মাৰ্চ— ১৯৭৮।

* সমাপ্ত *